

Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій

БЕЗУГЛА ЛЮДМИЛА СЕРГІЇВНА

УДК 338.48:379.8:332.1

**РЕГІОНАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ
ЕКОТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Одеса - 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
КОШКАЛДА Ірина Віталіївна,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, завідувач кафедри
управління земельними ресурсами та кадастру.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ТКАЧ Вікторія Олександрівна,
Одеська національна академія харчових
технологій, професор кафедри готельно-
ресторанного бізнесу, декан факультету
інноваційних технологій харчування та
готельно-ресторанного бізнесу;

доктор економічних наук, доцент
ОГІЄНКО Микола Миколайович,
Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури
і мистецтв», завідувач кафедри готельно-
ресторанного і туристичного бізнесу;

доктор економічних наук, доцент
УЖВА Алла Миколаївна,
Чорноморський національний університет імені
Петра Могили, доцент кафедри обліку та аудиту.

Захист відбудеться «14» квітня 2021 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 у Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

Автореферат розісланий «13» березня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність розвитку екотуристичної діяльності в Україні зумовлюється першочерговою необхідністю невідкладного вирішення соціально-економічних та екологічних проблем регіонів. На сучасному етапі розвитку регіональної економіки уряд проголошує екологічний туризм одним з пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку країни. Це задекларовано у Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, що схвалено Кабінетом Міністрів України (розпорядження №168-р від 16.03.2017 р.) та відповідає Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр., яка затверджена Кабінетом Міністрів України (постанова № 695 від 05.08.2020 р.).

Розвиток ринку туристичних послуг та його інфраструктурне забезпечення є актуальною проблемою і важливою перспективою для Дніпропетровської області. Цей сектор відіграє помітну роль у регіональній економіці, що, відповідно, потребує розвитку місцевої інфраструктури, диверсифікації видів туристичних послуг, підвищення ефективності управлінських рішень щодо регулювання галузі та реалізації стратегічних пріоритетів відповідно до стану та тенденцій кон'юнктури внутрішньо-регіонального туристичного ринку. Туристичний ринок є досить гнучким середовищем ведення бізнесу, оскільки швидко реагує як на зміну туристичного попиту та пропозиції, так і на зміни у зовнішньому середовищі. З іншого боку, важливою характеристикою професійної діяльності на цьому ринку є безпосередня залежність від локальних умов (природне середовище та облаштованість місць відвідування, інфраструктура, організація) і факторів креативності й інноваційності суб'єктів господарювання, що визначають ринкову цінність та унікальність туристичного продукту. Все це робить туризм Дніпропетровської області важливою сферою регіональної економіки, що має потенціал щодо забезпечення не лише надходжень до місцевих бюджетів, але й щодо створення робочих місць в умовах децентралізованого управління територіальним розвитком, розвитку територіальних брендів області, формування її позитивного туристичного іміджу та підвищення конкурентоспроможності регіонального продукту як невід'ємної частини цього бренду.

Різні аспекти розвитку екологічного туризму та екотуристичної інфраструктури досліджено в працях як закордонних так і вітчизняних вчених-економістів: D. Amenuvor, C. Barbu, R. Black, R. Carter, C. Knight, R. Sharpley, M. Honey, P. Cobbinah, C. Peprah, D. Whiley, Н. Алексеева, Л. Архипова, А. Богуцький, І. Волкова, О. Воробйова, О. Вуйцик, Л. Гальків, В. Герасименко, М. Голуб, Н. Демчук, Д. Діденко, О. Довгаль, О. Євдокімова, О. Зима, І. Кошкалда, В. Лисенко, І. Литвин, Т. Любонько, М. Мальська, Л. Матвійчук, Ю. Мігущенко, Н. Моїсеева, М. Нек, С. Новицька, М. Огієнко, С. Парфіло, Ю. Парфіненко, О. Розметова, Н. Савіцька, Л. Сакун, А. Стренковська, В. Ткач, А. Ужва, Т. Шелеметьева, В. Щербина.

Однак ситуація, що склалася в екотуристичній сфері, створює ряд

викликів. Подальший розвиток екотуристичної інфраструктури потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення туристичної конкурентоспроможності регіонів України і при цьому зберегти сталий розвиток територій. Вище зазначене обумовило вибір теми дисертаційної роботи, формалізацію предметно-об'єктної сфери представленого дослідження, конкретизацію його мети та завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах плану наукових досліджень Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка за темами: «Організаційно-економічні та технологічні засади підвищення ефективності виробництва і реалізації продукції в умовах формування інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0111U005203, 2011-2015 рр.) та «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.). У межах зазначених тем авторкою розглянуто інноваційне забезпечення розвитку екотуристичної інфраструктури регіону.

Починаючи з 2016 року матеріали дисертаційної роботи є складовою частиною комплексних державних тем досліджень: «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (державний реєстраційний номер 0116U006782); «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (державний реєстраційний номер 0107U001146). У 2018-2020 роках брала участь у розробці держбюджетних тем, таких як «Моделювання економічної поведінки та стратегії розвитку суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0116U008360); «Методологічні засади формування стратегії розвитку суб'єктів господарювання регіонів та держави» (державний реєстраційний номер 0114U002644); «Маркетинг інновацій та інноваційної продукції аграрного сектору» (державний реєстраційний номер 0117U003055). В межах зазначених тем досліджено теоретичні та практичні аспекти функціонування об'єктів екотуристичної інфраструктури.

У 2019 році авторка була виконавцем держбюджетної наукової теми «Біотехнологічне обґрунтування ресурсозберігаючих технологій виробництва і переробки органічної продукції тваринництва та аквакультури» (державний реєстраційний номер 0119U001392). З березня 2020 року є виконавицею держбюджетної наукової теми «Техніко-технологічне забезпечення комплексної безвідходної переробки рослинної сировини у біологічно цінні харчові продукти і кормові добавки» (державний реєстраційний номер 0120U100322).

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад і розробка практичних рекомендацій щодо формування регіонально-інноваційної моделі розвитку екотуристичної інфраструктури. Для досягнення поставленої мети визначено та вирішено

наступні завдання:

- ідентифікувати економічну сутність й основні складові екотуристичної інфраструктури;
- вивчити світовий досвід та вітчизняну практику розвитку екотуристичної інфраструктури;
- дослідити процес використання синергетичного гістерезису задля визначення тенденцій розвитку екотуристичної інфраструктури;
- обґрунтувати методологічний інструментарій щодо управління розвитком екотуристичної інфраструктури;
- вивчити роль екології у розвитку екотуристичної інфраструктури;
- обґрунтувати інституційні засади розвитку екотуристичної інфраструктури ;
- проаналізувати діяльність санаторно-курортного туризму в регіоні;
- дати оцінку природно-заповідному фонду як потенційній складовій екотуристичної інфраструктури регіону;
- ідентифікувати тенденції розвитку зеленого туризму в регіоні;
- вивчити значення екотуризму в підвищенні привабливості територій та самозайнятості населення;
- визначити вплив макросередовища на екотуристичну інфраструктуру;
- окреслити особливості виконання маркетингових досліджень щодо розвитку екотуристичної інфраструктури;
- обґрунтувати інноваційну модель екотуристичної інфраструктури в системі сталого розвитку регіону;
- розкрити особливості управління екотуристичною інфраструктурою в умовах децентралізації;
- обґрунтувати інноваційні процеси в просуванні та комерціалізації екотуристичної інфраструктури.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування об'єктів екотуристичної інфраструктури та формування їх інноваційної моделі розвитку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і прикладних засад щодо функціонування регіонально-інноваційної моделі розвитку екотуристичної інфраструктури.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дисертаційної роботи слугували фундаментальні положення сучасної економічної науки, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених із досліджуваної проблеми. Методологічним інструментарієм дослідження є системний підхід до наукового пізнання економічних явищ і процесів, адаптований до розвитку екотуристичної інфраструктури.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні наукові методи, а саме: історичний, абстрактно-логічний методи використано для ідентифікації та генезису сутнісної природи екологічного туризму, інфраструктури; метод абстрагування при визначенні й уточненні змісту базових понять; монографічний – при виявленні тенденцій розвитку зеленого туризму; маркетингові методи, зокрема SWOT-аналіз використовувався при

виявленні слабких та сильних сторін розвитку та популяризації екологічного туризму, PEST-аналіз – при визначенні впливу макросередовища на екотуристичні інфраструктуру, факторний аналіз та опитування – для визначення мотиваційних змінних в екотуризмі; методи експертних оцінок застосовувалися у процесі аналізу діяльності санаторно-курортного туризму; аналіз й оцінка діяльності екотуристичних об'єктів здійснено із застосуванням статистико-математичного методу; методи спостереження використано для оцінки динаміки розвитку екотуристичної інфраструктури; при побудові регіонально-інноваційної моделі розвитку екотуристичної інфраструктури використано економіко-математичні методи; графічні методи дослідження застосовано з метою отримання синтезованого уявлення щодо об'єкта дослідження, виявлення його складових, інтенсивності розподілу елементів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків; при формулюванні висновків та рекомендацій використано дедуктивний метод.

Інформаційними джерелами дослідження стали міжнародні нормативно-правові акти, Закони України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Дніпропетровській області, Департаменту економічного розвитку, Департаменту екології та природних ресурсів, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, інформація всесвітньої мережі Internet, результати власних спостережень.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, методологічних підходів та напрямів розвитку екотуристичної інфраструктури щодо формування та функціонування регіональної моделі розвитку екотуристичної інфраструктури регіону. Найбільш вагомими результатами, отриманими в процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають в наступному:

вперше:

- сформовано визначення поняття «синергетичного гістерезису» як процесу, який вивчає зв'язки між елементами структури та охоплює тимчасову зміну одного фактора, що викликає тривалу зміну іншого і забезпечує безперервну, стабільну, взаємозалежну циркуляцію дисипативних систем, при якій сумарний синергетичний ефект перевищує дію, що здійснюється кожним елементом окремо. Розглянуто теоретичні аспекти синергетичного гістерезису як інноваційного явища в екотуристичній інфраструктурі. Доведено що, використання синергетичного гістерезису для функціонування підприємств задіяних в туристичній інфраструктурі надасть можливість розглянути основу взаємодії дисипативних систем в економічному аспекті, що в свою чергу дозволить більш ретельно та детально визначити причини негативних тенденцій;

- розглянуто наявність взаємозв'язків між динамічними можливостями в системі функціонування екотуристичних підприємств, що становлять кластер екотуристичної інфраструктури в регіоні. Це дозволить визначити симбіоз екотуристичних підприємств та місцевих громад у розвитку екотуристичної інфраструктури;

- запропоновано регіонально-інноваційну модель розвитку екотуристичної інфраструктури, впровадження якої сприятиме зростанню доходів сільського населення, збільшенню обсягів надходжень до місцевих бюджетів, скороченню рівня безробіття за рахунок створення додаткових робочих місць, активізації розвитку малого підприємництва в регіоні та державно-приватного партнерства на основі залучення приватних інвестицій;

удосконалено:

- методичний підхід щодо класифікації розвитку інфраструктури основних курортів регіону, що на відміну від існуючої дозволяє визначити проблемні аспекти інфраструктурного розвитку та сформулювати основні стратегічні напрями щодо покращення функціонування санаторно-курортного туризму;

- економічну сутність поняття туристична мотивація, яке визначено як сукупність потреб, які впливають на людину в процесі участі у туристичній діяльності та виступають центральним фактором у процесі прийняття рішень. Вивчаючи найважливіші мотивації екотуристів у регіоні виділено три групи мотивів: культурно-просвітницька діяльність, близькість до природи, оздоровчо-реабілітаційні заходи;

- методичні підходи просування та комерціалізації екотуристичної інфраструктури через створення популяризаційного медіа-контенту про нові можливості відпочинку, проведення освітницько-просвітницьких заходів, розроблення бренду виокремлених територій, що дозволить суб'єктам екотуристичної інфраструктури охопити найбільший сегмент потенційних туристів;

- методичний підхід щодо стимулювання розвитку екотуристичної інфраструктури завдяки застосуванню податкової знижки для підприємств в разі досягнення відповідного рівня охорони природно-ресурсного потенціалу порівняно з попереднім або базовим періодом, а також застосуванню податкового кредиту, що вираховується безпосередньо із суми податку на прибуток. На відміну від податкової знижки, яка скорочує базу оподаткування, податковий кредит передбачає компенсацію відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку в результаті загального зростання прибутку;

- напрями популяризації сільського зеленого туризму, що на відміну від існуючих передбачають приділення значної уваги виробництву та переробці органічної продукції (екопродукції) та участі туристів безпосередньо в даних процесах;

набуло подальшого розвитку:

- дефініція «екотуристична інфраструктура», що передбачає колаборацію суб'єктів підприємництва та об'єктів екотуристичного значення, які забезпечують функціонування екотуристичної діяльності та регулюють рух матеріальних, фінансових, духовних та інформаційних потоків між ними;

- обґрунтування пропозицій щодо активізації співпраці між органами влади, інвесторами, бізнес-структурами, закладами освіти, науковими

установами з урахуванням закордонного досвіду, що дозволить визначити екотуристичну інфраструктуру регіону більш конкурентоспроможною;

- пропозиції з удосконалення основних інституційних засад, які забезпечать створення й належне функціонування екотуристичної інфраструктури. Зокрема, по-перше, внести правки в у Закони України «Про туризм» і «Про особисте селянське господарство» слід включити організаційне, інформаційне, маркетингове і фінансове забезпечення розвитку екотуристичної інфраструктури, яка б відповідала європейським стандартам та прийняття Закону України «Про сільський зелений туризм», який передбачає регламентування основних засади державної політики у туристичній сфері; по-друге, розроблення й затвердження Державної програми сприяння розвитку сільського зеленого туризму, у якій слід прописати інституційні механізми створення й розвитку екотуристичної інфраструктури, по-третє, внесення змін та доповнень до Стратегій розвитку регіонів і Планів заходів з їх реалізацій у частині формування екотуристичної інфраструктури на інноваційних засадах, враховуючи їх специфічні особливості;

- методичні підходи щодо розширення заповідних територій регіонів, де екологічний туризм може розвиватися в заказниках, які займають найбільшу питому вагу в структурі природно-заповідного фонду України загальнодержавного та місцевого значень, при відвідуванні пам'яток природи, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва та ботанічних садів, що цілком можливо розглядати як ефективне функціонування елементів екотуристичної інфраструктури;

- пропозиції щодо проведення постійних маркетингових досліджень у сфері екотуристичної інфраструктури, які передбачають збір інформації шляхом соціологічних досліджень громадської думки, вивчення позицій місцевого населення і туристів, формування громадських об'єднань задля виявлення актуальних потреб щодо можливостей розвитку екотуристичної інфраструктури регіону;

- оцінка впливу факторів макросередовища на діяльність об'єктів екотуристичної інфраструктури, де за результатами дослідження встановлено значний вплив: економічних чинників, що обумовлено співвідношенням попиту і пропозиції, доходами та цінами на туристичні послуги, що склалися на ринку; демографічних чинників, що обумовлено міграцією населення, перевищенням рівня смертності над рівнем народжуваності, змінами складу сім'ї, що негативно впливає на поведінку і смаки туристів; політичних чинників, які формують інституційне середовище екотуристичної інфраструктури, створюють умови для розвитку ринково-конкурентної сфери діяльності для суб'єктів туристичного ринку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення новизни, висновки та окремі результати дослідження представляють практичний інтерес та можуть бути рекомендовані до впровадження і впроваджені у практику органів управління. Результати дисертаційної роботи, висновки та рекомендації схвалені та

використовуються у практичній діяльності Дніпропетровської обласної державної адміністрації, департаментом освіти і науки (довідка № 13/0/216-20 від 17.01.2020 р.), Новомосковської районної державної адміністрації Дніпропетровської області, відділом культури, туризму, національностей та релігій (довідка № 244 від 20.10.2020 р.), Покровської селищної ради Покровського району Дніпропетровської області (довідка № 1409/0/2-20 від 20.11.2020 р.). Науково-практичні положення дисертаційної роботи впроваджені в наукову діяльність та навчальний процес Навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (довідка № 05-773 від 25.11.2020 р.)

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням авторки. Наведені у дисертації положення, висновки і пропозиції є її особистими розробками. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті положення, які є результатом власних досліджень. Дисертаційна робота не містить матеріалів кандидатської дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та результати дисертаційної роботи оприлюднені авторкою на міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: «Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи» (Дніпропетровськ, 2014, 2020 рр.), «Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень» (Дніпропетровськ, 2014 р.), «From the Baltic to the Black sea: the national models of economic systems» (Riga, 2016 р.), «Інноваційний розвиток економіки: вітчизняна та світова практика» (Львів, 2016 р.), «Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції» (Запоріжжя, 2016 р.), «Economic development strategy in terms of European integration» (Kaunas, 2016 р.), «Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України» (Ужгород, 2016 р.), «Economy and society: modern foundation for human development» (Leipzig, 2016 р.), «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю» (Полтава, 2018 р.), «Сучасні наукові погляди на економічні механізми стимулювання соціально-економічного розвитку» (Ужгород, 2019 р.), «Маркетингове управління конкурентоспроможністю в умовах глобальних викликів» (Дніпро, 2019 р.), «Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах» (Івано-Франківськ, 2019 р.), «Сучасні тенденції розвитку світової економіки: нові виклики та проблеми» (Одеса, 2019 р.), «Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства» (Житомир, 2019 р.), «Сучасні наукові погляди на економічний розвиток країни» (Хмельницький, 2020 р.), «Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: міжнародний та національний вимір» (Київ, 2020 р.), «Majesty of Marketing» (Дніпро, 2020 р.), «Перспективи розвитку територій: теорія і практика» (Харків, 2020 р.), «International conference on sustainable innovation and emerging trends in business and management» (Athens, 2020).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 63 наукових працях (45 одноосібних), з них: одна одноосібна монографія, 9 колективних монографій, 23 публікації у наукових фахових виданнях, в т.ч. 2 у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 2 – в зарубіжних наукових періодичних виданнях та 28 - у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 36,5 ум. друк. арк.

Структура й обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається з анотацій двома мовами, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 439 сторінки друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 377 сторінках. У тексті дисертації розміщено 79 таблиць, 40 рисунків, 8 додатків на 16 сторінках, список використаних джерел (422 найменування) на 45 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади розвитку екотуристичної інфраструктури**» ідентифіковано економічну сутність й основні складові екотуристичної інфраструктури, проаналізовано світовий досвід та вітчизняну практику розвитку екотуристичної інфраструктури; розглянуто процес використання синергетичного гістерезису задля визначення тенденцій розвитку екотуристичної інфраструктури.

Останнім часом у світі відзначається бурхливе зростання екологічного туризму (далі екотуризм), що пояснюється погіршенням навколишнього середовища в містах, перенаселеністю традиційних популярних районів відпочинку – гірських курортів, берегів теплих морів і т.д., а також зростанням добробуту людей і збільшенням кількості вільного часу, який вони хотіли б присвятити туризму. Екологічний туризм, передусім, включає в себе всі види і способи пізнавальних подорожей різної складності, для яких головним ресурсом, а також мотивацією, є природне середовище, або її окремі елементи: пейзажі, пам'ятки природи, певні види рослин або тварин, або їх поєднання і, що найголовніше, він не несе ніякої шкоди навколишньому середовищу.

Екотуристична інфраструктура – це колаборація суб'єктів підприємництва та об'єктів екотуристичного значення, які забезпечують функціонування екотуристичної діяльності та регулюють рух матеріальних, фінансових, духовних та інформаційних потоків між ними. Розвиток екотуристичної інфраструктури оцінюється як один із пріоритетних напрямів забезпечення комплексного розвитку сільських територій, диверсифікації аграрного виробництва та збільшення ємкості регіональних продовольчих ринків. У своєму функціонуванні розвиток екотуристичної інфраструктури орієнтується насамперед на ті регіони країни, де існують відповідні рекреаційні ресурси та соціально-економічна потреба у цьому виді господарювання.

Досвід розвинених країн беззаперечно свідчить, що для України та її регіонів питання розвитку екотуризму є вкрай актуальним і перспективним (табл. 1). Завдяки цьому виду туризму можна забезпечити економічне зростання, якісне соціальне забезпечення, підвищити добробут, якість і рівень населення, поліпшити соціально-економічний розвиток територій.

Таблиця 1

Особливості організації екологічного туризму в різних країнах світу

Країни	Особливості
Італія	Курортний, дегустаційний та гастрономічний туризм
Австрія	Заняття із збору трав, приготування молочних продуктів, активний гірський та ековідпочинок
Фінляндія	Відпочинок на берегах заповідних озер та річок
Іспанія	Відпочинок в агросадибах
Німеччина	Участь у міжнародних ярмарках та торгових шоу
Великобританія	Відпочинок в агрооселях
Угорщина	Сільський зелений туризм віднесено до сфери ведення особистого селянського господарства. Поєднання сільського зеленого туризму з національними традиціями конярства
Румунія	Відпочинок в агрооселях
Польща	Відпочинок в агросадибах
Кіпр	Розвиток природного туризму, тобто відпочинок на природі

Пріоритетними напрямками розвитку екологічного туризму в Україні з урахуванням закордонного досвіду є: удосконалення нормативно-правової бази та її імплементація до основних положень міжнародного законодавства; запровадження податкового механізму на основі надання відповідних пільг; формування належної екотуристичної інфраструктури; забезпечення національних природних парків рекреаційно-туристичною інфраструктурою, яка відповідатиме міжнародним стандартам; активізація співпраці між органами влади, інвесторами, бізнес-структурами, закладами вищої освіти, науковими установами; пошук додаткових і нетрадиційних джерел фінансування (надання платних послуг, добровільні пожертви відвідувачів, краудінвестинг, публічно-приватне партнерство); залучення громадськості через проведення відповідних соціологічних досліджень громадської думки, вивчення позицій місцевого населення і відвідувачів, формування громадських об'єднань; розроблення стратегії розвитку екотуризму із застосуванням маркетингового інструментарію та інформаційних технологій.

Доцільно розглядати гістерезис як феномен, суть якого полягає в тому, що тимчасова зміна одного фактора викликає тривалу зміну іншого, тобто при гістерезисі ефект зберігається навіть після зникнення першопричини. Гістерезис в економічній науці виникає, коли одна подія або події спричиняють порушення в економіці. Збереження ринкового економічного коливання після впливу події (причини) найчастіше пояснюється зміною ставлення учасників ринку до спричиненої ситуації. В Україні, в тому числі у Дніпропетровській області, за останні роки збільшується кількість внутрішніх активно відпочиваючих туристів, за рахунок чого зменшується тенденція до пасивного відпочинку. Починаючи з 2014 року кількість внутрішніх туристів стрімко скорочується, через воєнні дії на сході країни. З

2016 року внутрішній туризм починає поступово відновлюватись і набирати обертів. Найбільший показник кількості внутрішніх туристів становив у 2019 році – 520 тис. осіб. При зміні факторів в минулому (анексія Криму, тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей, пандемія COVID-19) маємо наслідки в сучасних реаліях, без можливостей повернення минулих показників або проходження досить довгого періоду для відновлення позицій. Ефект гістерезису унеможливує повернення показників туристичних потоків попередніх років під впливом ряду чинників, які вплинули у минулому на розвиток туристичного сектору.

Отримані у результаті дослідження теоретичні узагальнення, емпіричне підтвердження їх достовірності щодо доцільності комплексного застосування сутності синергетики та гістерезису як інноваційного явища в економіці підприємництва дало змогу запропонувати єдине визначення синергетичного гістерезису як процесу, який вивчає зв'язки між елементами структури та охоплює тимчасову зміну одного фактора, що викликає тривалу зміну іншого і забезпечує безперервну, стабільну, взаємозалежну циркуляцію дисипативних систем, при якій сумарний синергетичний ефект перевищує дію за кожним елементом окремо. Таким чином, синергетичний гістерезис доцільно покласти в основу ефективного функціонування підприємництва будь-якої галузі. В нашому випадку, використання синергетичного гістерезису для функціонування підприємств надасть можливість розглянути основу взаємодії дисипативних систем з боку економіки підприємництва, що в свою чергу надасть можливість більш ретельно та детально виявити причини виникнення негативних ситуацій.

У другому розділі **«Методологічні підходи щодо розвитку екотуристичної інфраструктури»** обґрунтовано методологічний інструментарій щодо управління розвитком екотуристичної інфраструктури, визначено роль екології у розвитку екотуристичної інфраструктури; зазначено інституційні засади розвитку екотуристичної інфраструктури.

Найбільш дієвим інструментом узгодження інтересів держави, регіонів і окремих суб'єктів господарювання в сфері туризму є перехід до особливої, пільгової системи оподаткування їх діяльності. Запровадження податкових пільг сприяє рівню розвитку підприємницької діяльності в туристичній сфері. Вважаємо, чинну систему податкових пільг доцільно доповнити інструментами, що передбачають часткове або повне звільнення від оподаткування суб'єктів, які впроваджують охоронні технології та відтворення природно-ресурсного потенціалу. Надання податкових кредитів здійснюється на основі тих же принципів і полягає у відтермінуванні сплати податкових стягнень. Податкові пільги та податкові кредити доцільно надавати суб'єктам туристичної діяльності для здійснення інвестування в охоронні заходи. Так, результат такого реформування системи оподаткування полягає у поліпшенні стану туристичного середовища й одночасному позитивному економічному ефекті від ослаблення негативної дії на економіку спотворених податків.

Для регіонів, які мають низький рівень розвитку екотуристичної галузі,

пропонуємо застосовувати як пріоритетний інструмент стимулювання податкову знижку, що визначається за методом, згідно з яким підприємства туристичної діяльності отримують пільгу в разі досягнення відповідного рівня охорони природно-ресурсного потенціалу порівняно з попереднім або базовим періодом. Для регіонів із середнім рівнем розвитку екотуристичної сфери пріоритетним інструментом стимулювання є податковий кредит, що вираховується безпосередньо із суми податку на прибуток, на відміну від податкової знижки, яка скорочує базу оподаткування, але податковий кредит передбачає компенсацію відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку в результаті загального зростання прибутку. Для регіонів із високим рівнем розвитку екотуристичного сектору пропонуємо застосовувати звільнення від сплати податку протягом економічно обґрунтованого терміну.

При залученні інвестицій в туристичну сферу держава може використовувати метод податкового стимулювання, який включає: зменшення податкового навантаження; повне звільнення від податків протягом певного періоду часу; відстрочення строку погашення податкових зобов'язань.

Розвиток екологічного туризму, при всіх своїх безперечних перевагах для Дніпропетровської області, супроводжується низкою негативних ефектів (табл. 2).

Таблиця 2

Позитивні та негативні наслідки розвитку екотуризму

Типи впливів	Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Екологічні	Забезпечує максимальний стимул для збереження природних зон	Непряма шкода рослинності
	Виступає за збереження та розвиток природного навколишнього середовища	Розпад місць проживання
	Виховування туристів, місцевих жителів стосовно екологічної етики	Порушення дикої природи Забруднення повітря та відходи Масова комерціалізація ресурсів
Економічні	Основні засоби іноземного заробітку	Витік доходу
	Збалансування економічного розвитку з належним розподілом доходу в громадах	Інфляція
	Збільшення можливостей працевлаштування для місцевих жителів	Збільшення нездорової економічної конкуренції та економічного розриву серед місцевих жителів
	Будівництво стійкої інфраструктури Просування місцевої економіки	
Соціо-культурні	Пропаганда та збереження різноманітних місцевих культур, традицій, мистецтва та іншої історичної та релігійної спадщини	Ризик культурної деградації через вторгнення інших культур Різні соціальні проблеми
	Освіта щодо важливості культурної спадщини	Вплив сезонності
	Диверсифікація культурної діяльності	Небажана комерціалізація культурних та релігійних атракцій
	Культурний обмін	Натовп і небажана поведінка відвідувачів

Серед найбільш значущих негативних наслідків впливу екотуризму на навколишнє та соціально-культурне середовище виділимо наступні: надмірне використання природних екосистем внаслідок збільшення кількості людей в

місцях відпочинку; зміна природних територій задля розміщення об'єктів туризму, перевищення допустимих антропогенних навантажень на навколишній ландшафт; підвищення шумового забруднення за рахунок збільшення загальної кількості транспортних засобів; масовий приплив туристів, який надає негативний вплив на культуру і спосіб життя жителів малих історично значущих поселень; надлишкові антропогенні навантаження, що призводять до втрати історичної та архітектурної спадщини, зміни місцевих галузей економіки, які стають все більш залежними від туризму і впливають на зміну регіону; руйнування існуючого соціального устрою, що веде до втрати звичних цінностей та зіткнення інтересів різних груп місцевого населення.

Вирішення екологічних проблем туризму вимагає комплексного підходу, який повинен включати різноманітні та взаємопов'язані правові, економічні, екологічні, організаційно-технічні, освітньо-виховні та інші заходи, які спрямовані на раціональне використання природних ресурсів та охорону навколишнього природного середовища.

Аналіз діючої нормативно-правової бази потребує уточнення в контексті визначення окремих понять і положень щодо розвитку екологічного туризму та його інфраструктури. Потребують доопрацювання стратегії розвитку Дніпропетровської області станом до 2027 року. Для розвитку екотуристичної інфраструктури як в Україні так і в регіоні доцільно внести зміни й доповнення до ряду законодавчих документів та регіональних програм, а саме: у Закони України «Про туризм» і «Про особисте селянське господарство» слід включити організаційне, інформаційне, маркетингове і фінансове забезпечення розвитку екотуристичної інфраструктури, яка б відповідала європейським стандартам; прийняти Закон України «Про сільський зелений туризм», який має регламентувати правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики у сфері сільського зеленого туризму шляхом сприяння розвитку екологічного туризму; Стратегію регіонального розвитку Дніпропетровської області на 2021-2027 роки доповнити заходами з реалізації стратегічної цілі «Розвиток туристичної інфраструктури (у тому числі сільського зеленого)»; розробити регіональну програму розвитку сільського зеленого туризму з урахуванням специфіки Дніпропетровської області; створити та презентувати структурно-логічну систему щодо подолання бар'єрів, які перешкоджають формуванню й розвитку регіональної екотуристичної інфраструктури.

Зазначені зміни дозволять створити позитивний туристичний імідж регіонів України; підвищити їх конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість; забезпечити зростання рівня зайнятості та частки податкових надходжень від підприємницької діяльності в екотуристичній сфері; збільшити чисельність внутрішніх туристів, у тому числі туристів «вихідного дня», обсяги продажу регіональних туристичних продуктів, кількість туристичних маршрутів, кількість новостворених екотуристичних і рекреаційно-оздоровчих об'єктів, чисельність працівників туристичної галузі.

У третьому розділі «Сучасний стан регіонального розвитку екотуристичної інфраструктури» проаналізовано діяльність санаторно-курортного туризму в регіоні; охарактеризовано природно-заповідний фонд як елемент екотуристичної інфраструктури регіону; ідентифіковано тенденції розвитку зеленого туризму в регіоні.

Соціально-економічна значущість для суспільства послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру простежується практично у всіх загальнонаціональних програмних документах стратегічного характеру, де йдеться про базові засади розвитку нашої країни. У Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року до визначальних умов сталого розвитку таких послуг віднесено концентрацію суспільних ресурсів на пріоритетних завданнях розвитку сфери санаторно-курортного обслуговування.

Для класифікації інфраструктурного розвитку основних курортів України доцільно використовувати метод експертних оцінок, що передбачає незалежну думку експертів та допомагає побудувати адекватну модель, що базується на опитуванні та анкетуванні спеціальної групи експертів (вибіркові 7 туристичних агентств за областями) з метою визначення класифікації та рівня розвитку інфраструктури. Залучені експерти висловили думки щодо рівня розвитку інфраструктури основних курортів України. Згідно поставленого завдання було обрано бальну шкалу оцінювання від 1 до 3, де 1 бал – інфраструктура нерозвинена, 2 бали – інфраструктура слабозвинена, 3 бали – інфраструктура розвинена. При оцінці кожного окремого курорту експерти керувалися загальними та спеціальними критеріями туристичного ринку, за якими визначають та встановлюють рівень розвитку інфраструктури курорту. До загальних критеріїв розвитку інфраструктури туризму відносять розвиток: транспортних комунікацій; комунальних служб, інженерних та інформаційних комунікацій; закладів соціальної сфери; громадських організацій; обслуговуючої інфраструктури підприємницької діяльності; закладів побутового обслуговування; закладів ресторанного господарства та торгівлі. До спеціальних критеріїв розвитку інфраструктури туристичного ринку належать: туристичні оператори та агентства, екскурсійні бюро; колективні й індивідуальні засоби розміщення; національні парки; заклади дозвілля, спорту та розваг; засоби транспорту, які використовуються при спеціальних обставинах.

За результатами проведеного опитування виявлено, що найбільш високий рівень (3 бали) спостерігається на курортах Київської, Запорізької та Миколаївської областей. В свою чергу, найнижчий рівень - 1 бал, належить курортам Рівненської, Сумської, Харківської, Чернігівської та Черкаської областей. Інфраструктура курортів Орлівщина та Солоний Лиман Дніпропетровської області слабозвинена, що в першу чергу спричинено віддаленістю від інфраструктурно-розвинених міст. Курорт в м. Кривий Ріг має розвинену інфраструктуру. Завдяки географічному розташуванню, геологічній будові та гідрогеологічним умовам Україна має всі типи курортів: бальнеологічні, грязьові, кліматичні, змішані. Більшість закладів

санаторно-курортного туризму використовує декілька методів лікування, які є в наявності, адже важливим принципом дії санаторно-курортного туризму є комплексний підхід.

За результатами дослідження сучасного стану закладів санаторно-курортного туризму Дніпропетровської області виявлено основні проблеми, які гальмують розвиток даної галузі та запропоновано стратегічні шляхи щодо покращення функціонування закладів на ринку санаторно-курортних послуг, а саме: за умови зменшення завантаженості закладів санаторно-курортного туризму, що спричинено сезонними коливаннями в туристично-оздоровчому середовищі, використовувати стратегію кардинальних змін, яка вимагає з'ясування причин коливань та пошуку методів підтримки цих закладів з метою залучення суспільних, державних і приватних інвестицій. При цьому можливий варіант тимчасового перепрофілювання закладів санаторно-курортного туризму в період суттєвого зменшення завантаженості; у випадку, коли діяльність закладів санаторно-курортного туризму спрямована на підтримку повільного рівня зростання за несприятливих зовнішніх умов та на залучення відпочиваючих завдяки введенню нових послуг (медичних і анімаційних) доцільно використовувати стратегію збереження зростання; у разі утримання досягнутого рівня, коли заклади санаторно-курортного туризму мають у своєму розпорядженні лише обмежений асортимент нових продуктів чи послуг та нездатні задовольнити новий ринок - стратегію досягнутого зростання; якщо заклади санаторно-курортного туризму орієнтуються виключно на визначений сегмент ринку, в такому випадку доцільно використовувати стратегію вибіркового зростання.

На території Дніпропетровської області існує унікальний природно-ландшафтний потенціал, який може стати базовим для формування основних компонентів екотуристичної інфраструктури. У цьому контексті природа області має ряд специфічних рис, відзначається високим різноманіттям і має значне науково-історичне та рекреаційне значення. Станом на 01.01.2020 року мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду Дніпропетровської області складає 179 об'єктів, загальною площею 100197,71 га, що становить 3,14 % від площі області. Із них 32 об'єкти – загальнодержавного значення на площі 36641,98 га та 147 – місцевого значення на площі 63307,13 га (табл. 3).

В Дніпропетровській області проводиться планомірна діяльність щодо розвитку і розширення заповідних територій, заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду стане основою для формування екологічного каркасу регіону, сприятиме розвитку організованих форм рекреації і туризму, екологічної освіти, збереженню традиційних форм раціонального природокористування і сталого розвитку природно-територіального комплексу. Ці заповідні куточки формують національний характер.

**Об'єкти природно-заповідного фонду
Дніпропетровської області станом на 01.01.2020 року**

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ загальнодержавн ого значення		Об'єкти ПЗФ місцевого значення		Об'єкти ПЗФ разом	
	Кількість, од.	Площа, га	Кількість, од.	Площа, га	Кількість, од.	Площа, га
Природні заповідники	1	3766,2	-	-	1	3766,2
Регіональні ландшафтні парки	-	-	4	14000,1	4	14000,1
Заказники, усього у тому числі:	25	32574,78	81	48277,99	106	80852,77
- ландшафтні	16	28538,78	48	38891,29	64	67430,07
- лісові	5	2955,0	3	1021,0	8	3977,0
- ботанічні	2	332,0	19	4710,0	21	5042,0
- загальнозоологічні	-	-	1	287,0	1	287,0
- орнітологічні	2	748,0	3	462,6	5	1210,6
- ентомологічні	-	-	4	462,1	4	462,1
- іхтіологічні	-	-	2	2422	2	2422,0
- гідрологічні	-	-	1	22	1	22
Пам'ятки природи, усього у тому числі:	3	148,0	50	363,94	53	511,94
- комплексні	1	30,0	1	3,7	2	33,7
- ботанічні	1	56,0	35	312,24	36	368,24
- гідрологічні	-	-	2	3,5	2	3,5
- геологічні	1	62,0	12	44,5	13	106,5
Заповідні урочища	-	-	3	466,4	3	466,4
Ботанічні сади	2	108,0	1	27,0	3	135,0
Дендрологічні парки	-	-	1	2,8	1	2,8
Парки-пам'ятки садово- паркового мистецтва	1	45,0	7	417,5	8	462,5
РАЗОМ	32	36641,98	147	63307,13	179	100197,71

Усі виявлені території незайманої природи рідного краю неповторні, і тому потребують до себе особливої уваги людини. Створення екомережі в Дніпропетровській області є логічним наступним кроком розвитку заповідної справи після створення окремих об'єктів природно-заповідного фонду. Це передбачає взаємопов'язаність основних програмних дій, цільове управління міжгалузевими та міжрегіональними зв'язками, залучення до виконання Програми місцевих громад та об'єднаних територіальних громад, які зможуть здійснювати контроль за ходом виконання завдань, залучення фінансових коштів із різних джерел, не заборонених законом.

В результаті загострення глобальної екологічної ситуації та зростання популярності ідей охорони довкілля серед туристів виник попит на так звані «зелені» подорожі. Дефініція «зелений туризм» близьке за змістом до дефініції «екологічний туризм», але між ними є різниця, так як об'єктом екотуризму виступає дика природа (первинні, не порушені діяльністю людини ландшафти), а об'єктом зеленого туризму є вторинні ландшафти, тобто змінені в процесі господарської діяльності людини. Одним з головних

аспектів розвитку туристичної сфери, яка спрямована на охорону і розвиток української природи, культурно-історичної спадщини, залучення людей до активної участі у вирішенні власних фінансових проблем, сприяння працевлаштуванню безробітних є розвиток сільського зеленого туризму.

Сільський зелений туризм може ефективно розвиватися і функціонувати на територіях сільськогосподарських фермерських господарств, агроосель, зон відпочинку та дачних зон, лісового фонду, монастирів та святих місць, в селах з характерною архітектурою, побутом, культурою. Досвід показує, що ті сім'ї, які приймають велику кількість відпочиваючих, мають змогу вдосконалювати структуру посівів на присадибних ділянках з урахуванням потреб гостей, розширювати асортимент овочевих культур, фруктових дерев, ягідників тощо; розвивати і урізноманітнювати присадибне тваринництво, займатися тепличним господарством. Станом на 01.01.2020 року в Дніпропетровській області існує 14 сільських садиб, які надають такі послуги, як прогулянки на конях, човнах і велосипедах; майстер-класи з гончарства, петриківського розпису, соломоплетіння; знайомство з українським побутом та національною кухнею. Такий відпочинок можна отримати в Петриківському, Межівському, Нікопольському, Царичанському районах. Доцільність розвитку сільського зеленого туризму в регіоні визначається наступними обставинами: значними природно-рекреаційними ресурсами у сільській місцевості; зростанням популярності альтернативних видів туризму; значним житловим фондом на селі; відносно низькою ціною сільського зеленого туризму; необхідністю підвищення рівня доходів та зайнятості сільського населення; необхідністю подолання соціального песимізму і байдужості на селі; потребою в модернізації інженерної та транспортної інфраструктури сільських територій (рис. 1).

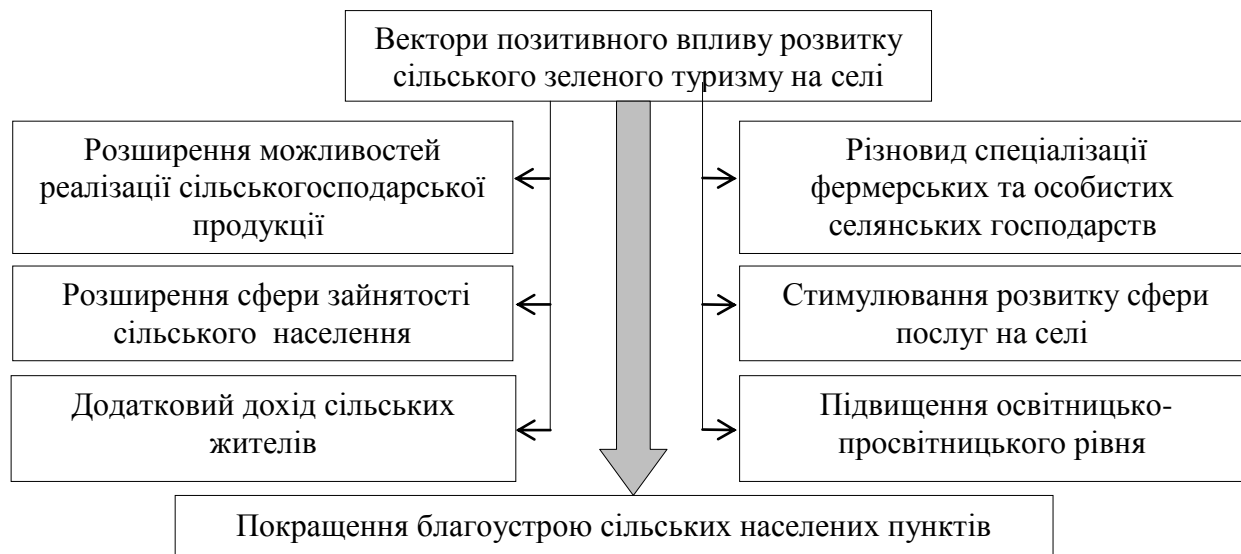

Рис. 1. Напрями впливу сільського зеленого туризму на розвиток сільських територій

Позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села має комплексний, системний характер,

оскільки сприяє розширенню зайнятості сільського населення, стимулює благоустрій сільських поселень і т.д.

У четвертому розділі «Напрями розвитку екотуристичної інфраструктури регіону» визначено економічну сутність поняття «туристична мотивація», проведено оцінку впливу факторів макросередовища на діяльність об'єктів екотуристичної інфраструктури, надано пропозиції щодо проведення постійних маркетингових досліджень у сфері екотуристичної інфраструктури.

Відпочивальники тяготіють до певного екотуристичного осередку через його привабливість, який здатний задовольнити їх очікування. Таким чином, чим більше певний осередок відповідає потребам туристів, тим більше він вважається привабливим, а отже, його популярність зростає. Проте, зазначимо, що якою б привабливою не була пропозиція щодо відпочинку – мотиваційні фактори грають вирішальну роль у здійсненні дій, коли людина відчуває психологічний дисбаланс, який можна виправити через досвід подорожей. Вивчення мотивації дозволяє зрозуміти вибір, уподобання та потреби туриста. Щодо вибору осередку екологічного туризму, туристи мають різні причини відвідувати ті чи інші місця.

Сукупність видів діяльності, що визначають розвиток екотуристичної дестинації залежить від того на скільки в цих сферах населення буде самозайняте. Розвиток екотуристичної дестинації потребує поєднання зусиль різних суб'єктів підприємницької діяльності, основа функціонування яких пов'язана з наданням послуг, виробництвом та реалізацією товарів та послуг для задоволення потреб туристів (рис. 2).

Рис. 2. Сукупність видів діяльності, що визначають розвиток екотуристичної дестинації

На рисунку 2 представлено види діяльності, що визначають розвиток екотуристичної дестинації, які впливають на мотиваційний вибір екотуриста.

Вивчаючи найважливіші мотивації екотуристів доцільно поділити їх на чотири групи: культурно-просвітницькі діяльність (семінари, симпозиуми,

круглі столи, конференції, стажування, обміни), природа (потреба у спілкуванні з природою, отримання естетичного та морального задоволення), соціальні заходи (соціальна відповідальність, охорона, підтримка природних ресурсів), спортивні та оздоровчі заходи (спортивні змагання, розваги, санаторно-курортні, профілактичні, оздоровчі заходи). Мотивація екотуристів, полягає у потребі спілкування з природою, прагненні отримати естетичне і моральне задоволення від неї, побачити унікальні ландшафти. Ще однією особливістю екологічного туризму є екологічна свідомість подорожуючих. Отже, мотивація розглядається як психологічна потреба та/або бажання, що провокує, спрямовує, та інтегрує поведінку еко туриста на звершення еко туристичної мандрівки, відпочинку. Таким чином, зазначаємо, що туристичну мотивацію необхідно розглядати як сукупність потреб, які впливають на людину та спонукають брати участь у еко туристичній діяльності, що являється центральним фактором у процесі прийняття рішень.

Методика оцінки соціально-економічної ефективності розвитку еко туристичної інфраструктури в межах окремої території (регіону) полягає у визначенні економічних та соціальних перспектив, а також прямого економічного ефекту від організації екологічного туризму (рис. 3).

Рис. 3. Соціально-економічний та соціально-культурний ефекти від розвитку об'єктів еко туристичної інфраструктури

Отже, розвиток екологічного туризму здатний надати позитивний вплив на соціально-економічні показники регіону в цілому, однак для їх досягнення необхідно розробити та реалізувати стратегію, що враховує та мінімізовує можливі негативні наслідки від такого розвитку.

Будь-які підприємницькі структури здійснюють свою діяльність під впливом сил зовнішнього середовища, які або відкривають нові можливості, або загрожують підприємствам новими викликами. Частина цих сил, які

носять назву «макросередовище» не піддаються контролю з боку підприємств. До факторів макросередовища, які впливають на розвиток екотуристичної інфраструктури відносяться: економічні, демографічні, політико-правові, науково-технічні, природно-екологічні, соціально-культурні. В цілому, зазначені фактори спричиняють вплив на діяльність екотуристичної інфраструктури, серед яких найбільший вплив надають економічні, демографічні, політико-правові та природно-екологічні фактори.

У результаті аналізу наукових джерел та власних досліджень виявлено сукупність бар'єрів, які стримують формування й розвиток регіональної екотуристичної інфраструктури (рис.4).

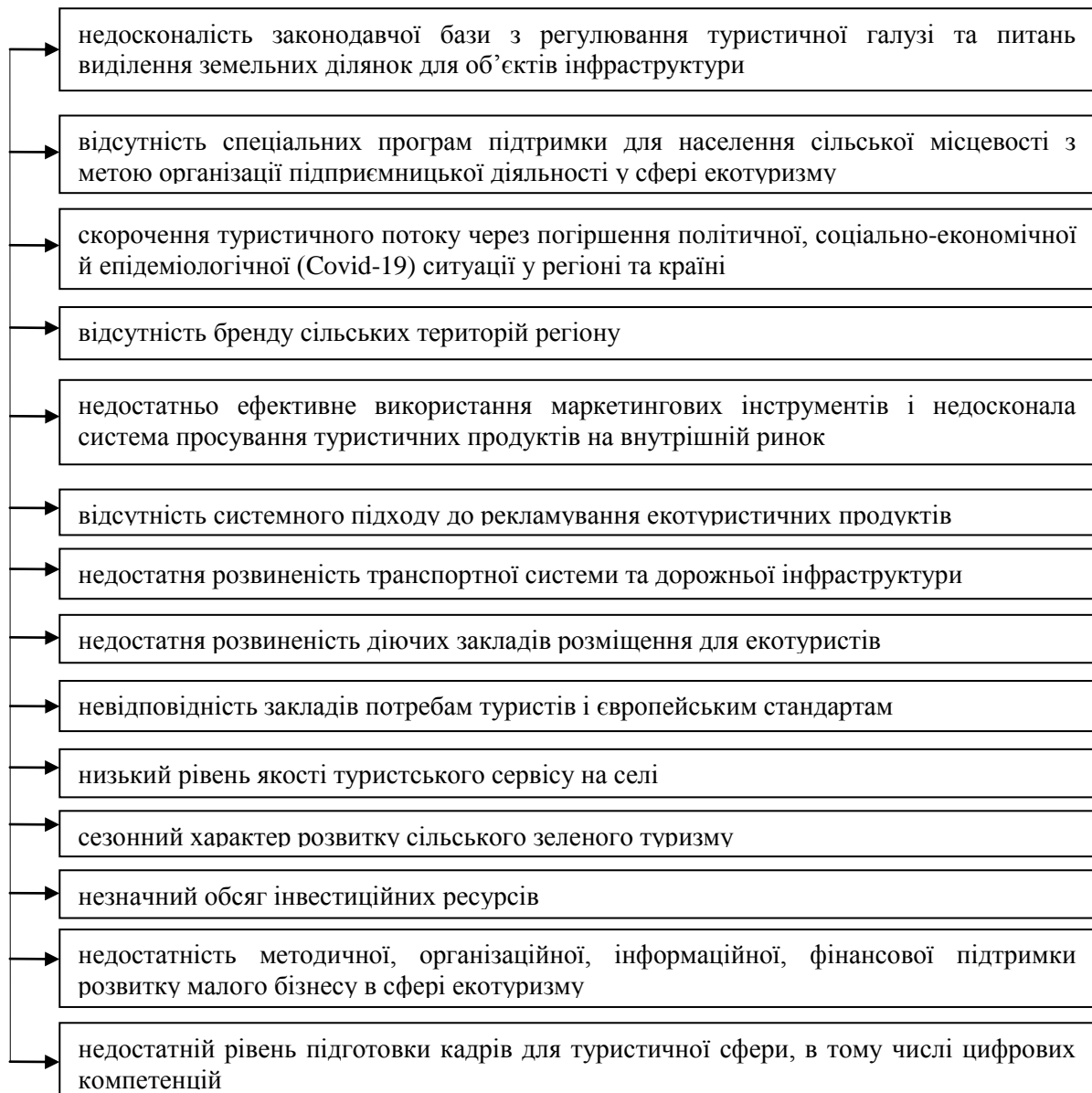

Рис.4. Комплекс бар'єрів, які перешкоджають формуванню й розвитку регіональної екотуристичної інфраструктури

В умовах конкурентного ринкового середовища кожна організація, незалежно від її розмірів та напрямку діяльності, використовує визначені інструменти маркетингу з метою успішного функціонування, задоволення

попиту ринку та досягнення прибутковості. Проведенні маркетингові дослідження в системі розвитку екотуристичної інфраструктури надали можливість сформулювати SWOT-аналіз щодо умов розвитку екотуристичної інфраструктури (табл. 4).

Таблиця 4

SWOT-аналіз щодо умов розвитку екотуристичної інфраструктури

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення 2. Значний обсяг валової продукції сільського господарства 3. Багатогалузева спрямованість селянських господарств 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Близькість до великих промислових центрів та автомагістралей. 2. Невисокий сільськогосподарський потенціал регіону 3. Низька питома вага сільського населення в регіоні. 4. Відсутність спеціальних програм кредитування для жителів сільської місцевості, які бажають розпочати підприємницьку діяльність в сфері туризму. 5. Слабке просування екотуристичного продукту 6. Неприятлива епідеміологічне середовище
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприятливий інвестиційний клімат для реалізації проєктів розвитку екотуристичної інфраструктури. 2. Зростання доходів місцевого населення і регіону в цілому. 3. Створення додаткових робочих місць. 4. Розвиток малого підприємництва на селі. 5. Пожвавлення об'єктів соціальної інфраструктури села. 6. Залучення іноземних туристів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конкуренція з боку туристичних центрів інших регіонів. 2. Втрата туристичного ринку через низький рівень туристичного сервісу. 3. Зростання цін на туристичні послуги і, як наслідок, скорочення потоку в'їзних туристів. 4. Соціально-економічна і політична дестабілізація в регіоні. 5. Наростання проблем, пов'язаних з погіршенням екологічної ситуації

В п'ятому розділі «Інноваційна модель розвитку екотуристичної інфраструктури регіону» обґрунтовано інноваційну модель екотуристичної інфраструктури в системі сталого розвитку регіону; розкрито особливості управління екотуристичною інфраструктурою в умовах децентралізації; визначено інноваційні процеси в просуванні та комерціалізації об'єктів екотуристичної інфраструктури.

Для усунення вищеперелічених бар'єрів необхідно створити регіонально-інноваційну модель розвитку екотуристичної інфраструктури, до складових якої вважаємо за доцільне віднести: кадрову, матеріально-технічну, інформаційну, фінансову, маркетингову, транспортну, інноваційну (рис. 5). Одним з ключових принципів запропонованої моделі має бути партнерська взаємодія та співпраця всіх установ і організацій, які виконують свої завдання для реалізації спільної мети – дієвого формування й розвитку регіональної екотуристичної інфраструктури. Запровадження даної моделі має передбачати партнерські взаємовідносини між усіма учасниками екотуристичної інфраструктури, координацію їх зусиль та розроблення механізму фінансового забезпечення, який полягатиме у застосуванні різних інструментів фінансування. Реалізація регіональної інноваційної моделі розвитку екотуристичної інфраструктури дозволить збільшити доходи сільського населення та обсяг надходжень до місцевих бюджетів; знизити рівень безробіття за рахунок створення додаткових робочих місць; активізувати розвиток малого підприємництва в селах регіону; посилити

державно-приватне партнерство на основі залучення приватних інвестицій.

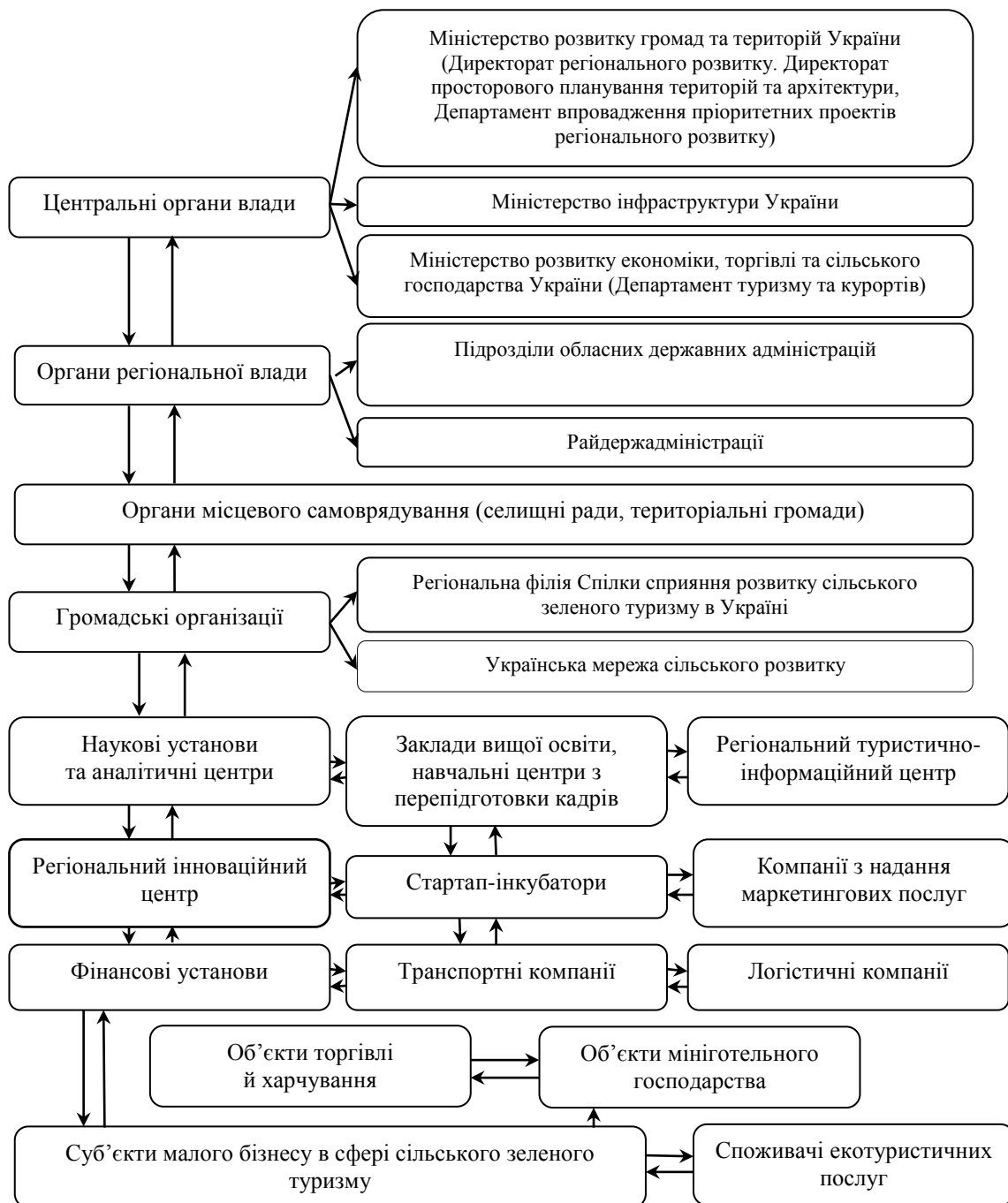

Рис. 5. Регіонально-інноваційна модель розвитку екотуристичної інфраструктури

Інтереси до стійкості в екотуристичній галузі та ефективності управління екотуристичною інфраструктурою в умовах децентралізації зростають. Дедалі важливішим є визначення факторів, які впливають на поведінку споживачів екотуристичної інфраструктури. Значні можливості забезпечення прихильності туристів до відпочинку у сільській місцевості пов'язані з впровадженням інноваційних форм, таких як кластери сільського туризму.

Далі проаналізовано зв'язок сегментів зі змінними. Для того, щоб знайти зв'язок трьох сегментів із соціодемографічними змінними, критерій x_i

-квадрат був розрахований для пошуку змінних, які були дійсно актуальними для аналізу (табл. 5).

Таблиця 5

Зв'язок трьох сегментів із соціо-демографічними змінними (хі -квадрат)

Соціо-демографічні змінні	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	Всього	Критерій хі -квадрат
Стать					12,593, p <0,05
Чоловіки	46,5%	32,5%	54,2%	42,6%	
Жінки	53,5%	67,5%	45,8%	57,4%	
Всього	100%	100%	100%	100%	
Вік					23,147, p <0,05
<20 років	15,0%	8,3%	10,4%	11,1%	
20–29 років	50,4%	70,1%	60,4%	61,1%	
30–39 років	20,5%	17,2%	21,9%	19,5%	
40–49 років	6,3%	2,5%	1,0%	3,4%	
50–59 років	4,7%	0,6%	6,3%	3,4%	
> 59 років	3,1%	1,3%	-	1,6%	
Всього	100%	100%	100%	100%	
Освіта					13,921, p <0,05
Початкова	0,8%	0,6%		0,5%	
Середня	25,2%	13,4%	10,4%	16,6%	
Університет	66,9%	82,2%	82,3%	77,1%	
Аспірантура / магістратура / докторантура	7,1%	3,8%	7,3%	5,8%	
Всього	100%	100%	100%	100%	
Професійна діяльність					31,341, p <005
Студент	45,7%	67,5%	61,5%	58,7%	
Дослідник / вчений	1,6%	1,3%	2,1%	1,6%	
Підприємець / власник бізнесу	4,7%	10,2%	9,4%	8,2%	
Приватний працівник	19,7%	10,2%	11,5%	13,7%	
Державний працівник	14,2%	6,4%	7,3%	9,2%	
Домашня робота	4,7%	1,3%	2,1%	2,6%	
Безробітні	5,5%	2,5%	3,1%	3,7%	
Пенсіонер	0,8%	0,6%	1,0%	0,8%	
Неформальний працівник	1,6%	-	-	0,5%	
Інші	1,6%	-	2,10%	1,1%	
Всього	100%	100%	100%	100%	

Дослідження виявило, що в першому кластері (численні мотиви), як правило, було трохи більше жінок (53,5%), ніж чоловіків (46,5%). Кластер 1 в основному був у віці від 20 до 29 років (50,4%), люди з університетською освітою (66,9%) або середньою освітою (25,2%), що робить його сегментом з найвищим рівнем середньої освіти по відношенню до інших. Щодо професійної діяльності, більшість – студенти (45,7%), приватні працівники

(19,7%) та державні службовці (14,20%). Кластер 2 (винагорода та втеча) мав удвічі більшу частку жінок (67,5%), ніж чоловіків (32,5%), і це група мала найвищий відсоток жінок порівняно з іншими. Так само ця група характеризується високим відсотком членів у віці від 20 до 29 років (70,1%); цей кластер з найвищим відсотком молоді по відношенню до інших, що має високий відсоток людей із університетською освітою (82,2%), де більшість – студенти (67,5%). Кластер 3 (природа), як правило, включає більше чоловіків (54,2%), ніж жінок (45,8%), і цей сегмент мав свій найвищий відсоток чоловіків по відношенню до інших. Члени цього кластеру у віці від 20 до 29 років (60,4%), високий відсоток має університетську освіту (82,30%), студенти (61,5%). Ці результати підтвердили гіпотезу що існує гендерна різниця в кластеризації за мотиваціями в екотуризмі.

Далі проаналізовано задоволеність та намір повернутися до пункту призначення за трьома кластерами, де визначено критерій хі-квадрат, що дозволяє нам знайти змінні найбільш релевантні для аналізу. Для вимірювання задоволеності та наміру повернутись, було використано п'ятибальну шкалу Лікерта, де 1 було «небагато», а 5 – «багато» (табл. 6).

Таблиця 6

**Задоволеність та намір повернутися до пункту призначення
у трьох кластерах (критерій хі-квадрат)**

Змінні	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	Всього	Критерій хі -квадрат
Задоволеність					39,631, p <0,05
1	0,8%	0,6%	-	0,5%	
2	0,8%	1,3%	-	0,8%	
3	5,5%	14,6%	25,0%	14,2%	
4	35,4%	55,4%	40,6%	45,0%	
5	57,5%	28,0%	34,4%	39,5%	
Всього	100%	100%	100%	100%	
Намір повернення					39,067, p <0,05
1	0,6%	-	-	0,3%	
2	1,6%	0,6%	7,3%	2,6%	
3	5,5%	18,5%	18,8%	14,2%	
4	25,2%	40,1%	28,1%	32,1%	
5	67,7%	40,1%	45,8%	50,8%	
Всього	100%	100%	100%	100%	

Дослідження показало, що перший кластер (численні мотиви) мав високий відсоток дуже задоволених членів (57,5%), і це був кластер із найвищим рівнем задоволеності у відношенні до інших. Він також мав найвищий рівень намірів повернутися до пункту призначення (67,7%) у відношення до інших кластерів. Другий кластер (винагорода та втеча) характеризувався високим відсотком задоволених членів (55%) та значним відсотком членів, які мали високий рівень наміру повернутися до пункту призначення (40,1%). Третій кластер (природа) характеризується помірним відсотком задоволених членів (40,6%), помірним відсотком тих, хто мав намір повернутися до пункту призначення (45,8%), який був вищим за

другий кластер, але нижчим, ніж перший. Ці результати підтвердили гіпотезу, що сегменти з більш високим рівнем мотивації мають більш високий рівень задоволеності та лояльності в екотуризмі.

Практичні наслідки цього дослідження включають його корисність у наданні допомоги менеджерам з туризму розробити маркетингові стратегії і, таким чином, вдосконалити послуги відповідно до основних мотивів кожного сегменту, що збільшить попит на екотуризм. За результатами цього дослідження менеджери з туризму також можуть мати можливість адаптувати свої пропозиції на основі мотивацій і соціо-демографічних змінних сегментів попиту, що підвищить рівень задоволення екотуристичною інфраструктурою та зацікавленості туристів повернутися до досліджуваних екотуристичних територій.

При визначенні інноваційних процесів в просуванні та комерціалізації екотуристичної інфраструктури доцільно зазначити, що екотуризм має високий потенційний вплив на віддалені громади, покращуючи економічний характер, можливість та збереження природних ресурсів і все частіше сприймається як альтернативний засіб для існування сільських людей. Було показано, що відсоток залучених людей в екотуризмі високий, але відсоток їх доходу низький через освіту, майстерність та здатність до розширення. Як екологічна альтернатива стандартному комерційному туризму, екотуризм на базі громади має потенціал, щоб стати трансформаційною формою економіки для місцевих громад. До важливих факторів можна віднести урядові програми, що керуються громадою безпосередньо від жителів села, життєздатні системи для стійкого розвитку (табл. 7).

Дослідження було спрямоване на вивчення розвитку та комерціалізації екотуристичної інфраструктури з позицій місцевої участі, сприйняття та економічного впливу. Як і очікувалося, екотуризм є однією з альтернатив стійкого джерела доходу, яким ділиться місцева громада – прямо та опосередковано через екотуристичну інфраструктуру. Дослідження показало, що екотуристична інфраструктура допомагає захищати місцеві природні ресурси та навколишнє середовище, покращувати соціально-економічне становище. Встановлено, що екотуристична інфраструктура може збільшити ринок для місцевих продуктів, покращити місцеве середовище (особливо, поводження з відходами та охорона природи), та розвивати інфраструктуру. Отже, виявлено, що допомога уряду відіграє важливу роль у подальшому розвитку всієї галузі шляхом створення окремих стимулів та можливостей домогосподарств брати участь в екотуризмі. Такі заходи, як продаж сувенірів, фруктів, напоїв, їжі, оренда житла, фотозйомка та робочі місця, пов'язані з безпекою є одним із існуючих механізмів отримання доходів. Серед цих заходів, частка продажу NTFP (тобто, фруктів, овочів, традиційних лікарських рослин та меду) становить 49%. Однак частка прибутку від екотуристичної діяльності все ще є дещо обмежена з точки зору заміни сільського господарства як форми існування.

Сприйняття впливу екотуризму та екотуристичної інфраструктури

Вплив	Підкатегорія	Разом	In	Not	Only	Both
Екологічний вплив	Поінформованість про збереження природних ресурсів (1 = так, 0 = інакше)	0,79 (0,41**)	0,85 (0,36**)	0,69 (0,46)	0,84 (0,37**)	0,85 (0,36**)
	Посилення управління відходами (1 = так, 0 = інакше)	0,74 (0,44)	0,74 (0,44)	0,76 (0,43)	0,88 (0,34***)	0,69 (0,46)
	Виснажене місцеве зовнішнє середовище (1 = так, 0 = інакше)	0,34 (0,48)	0,26 (0,44)	0,48 (0,50)	0,06 (0,34***)	0,32 (0,47)
Соціальний вплив	Збільшення імміграції (1 = так, 0 = інакше)	0,94 (0,24***)	0,91 (0,29***)	1 (0)	1 (0)	0,88 (0,32***)
	Вплив місцевої культури (1 = так, 0 = інакше)	0,13 (0,34)	0,15 (0,35)	0,10 (0,31)	0,06 (0,25)	0,17 (0,38)
Економічний вплив	Можливість додаткового доходу (1 = так, 0 = інакше)	0,95 (0,21***)	0,95 (0,21***)	0,95 (0,21***)	0,88 (0,34***)	0,97 (0,16***)
	Збільшився ринок продукції (1 = так, 0 = інакше)	0,97 (0,17***)	0,99 (0,08)	0,93 (0,26***)	0,99 (0,18***)	1 (0)
	Поліпшена інфраструктура (1 = так, 0 = інакше)	0,78 (0,40**)	0,78 (0,41**)	0,83 (0,38**)	0,94 (0,25***)	0,74 (0,44)
Спостереження		237	151	86	32	119

Стандартні помилки в дужках. *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,10$.

Пропонується три рекомендації як життєво важливі фактори, спрямовані на розвиток та комерціалізацію екотуристичної інфраструктури в досліджуваних селах. (1) Оскільки екотуризм забезпечує прямий та непрямий додатковий дохід місцевим жителям, місцеві жителі, які вступають в екотуризм повинні бути забезпечені професійною підготовкою та навичками для виробництва продукції. (2) Досліджуючи варіант ринкових можливостей ніші, жителі села повинні бути заохочені надавати цінність, як додаткової форми створення багатства за допомогою екотуризму. Співпраця інвесторів та громади взагалі може бути ініційована офіційними груповими дискусіями для розробки організації, що базується на громаді, для встановлення спільного прийняття рішень щодо будь-якої діяльності, включаючи розвиток, послуг та управління. (3) Хоча екотуризм на практиці орієнтований на ринок, урядова система моніторингу все ще потрібна для встановлення та уникнення потенційних негативних наслідків на довкілля та культуру. Також потрібна освіта для місцевих жителів села, особливо для тих, хто сильно покладається на природні ресурси для отримання доходів, оскільки екотуризм також залежить від здорового середовища для туристів.

Зазначимо, що створенню у туристів позитивних асоціацій про відпочинок в українському селі перешкоджали певні стереотипи, зокрема про

необлаштованість сільського житла, неатракційність послуг, невисокий рівень обслуговуючого персоналу. За останнє десятиріччя змінилися асоціативні зв'язки туристів про можливості сільського туризму у зв'язку з отриманим власним досвідом перебування у селі під час відпустки, святкових і вікендових днів з використанням послуг агроосель. Зростанню відпочиваючих у сільській місцевості і, відповідно, здобуття досвіду перебування, сприяли такі фактори як соціально-економічна криза 2008–2009 років, анексія Криму, воєнні дії на Сході України, всесвітня пандемія COVID-19. Агротуристичні місцевості стали своєрідною альтернативою для дорогих відпочинкових закордонних турів і не досить об'лаштованих вітчизняних рекреаційних центрів. На етапі активного розвитку бренду екологічного та сільського зеленого туризму є усе більше ознак, що засвідчують формування такої цінності бренду як екологічність.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішені важливі науково-практичні завдання щодо теоретичних засад, методологічних підходів та напрямів розвитку екотуристичної інфраструктури за допомогою функціонування регіональної моделі розвитку екотуристичної інфраструктури регіону. За результатами дослідження зроблено наступні основні висновки:

1. Ідентифіковано дефініцію «екотуристична інфраструктура», що передбачає колаборацію суб'єктів підприємництва та об'єктів екотуристичного значення, які забезпечують функціонування екотуристичної діяльності та регулюють рух матеріальних, фінансових, духовних та інформаційних потоків між ними. Доцільність функціонування екотуристичної інфраструктури обґрунтовується впровадженням інноваційної концепції розвитку екотуризму, що підвищить економічну ефективність і конкурентоспроможності спільної діяльності об'єднаних підприємств порівняно з відокремленою діяльністю, за допомогою державної підтримки на законодавчому, нормативно-правовому та організаційному рівнях.

2. Обґрунтовано пропозицій, щодо активізації співпраці між органами влади, інвесторами, бізнес-структурами, закладами освіти, науковими установами з урахуванням закордонного досвіду, що дозволить визначити екотуристичну інфраструктуру регіону більш конкурентоспроможною. Сукупність принципів та норм, що регулюють діяльність держав у сфері туризму і міжнародних подорожей з метою задоволення великого кола культурних і духовних потреб людини, становить інститут міжнародного туристичного права. Норми, що входять в даний інститут, забезпечують найбільш ефективну співпрацю держав у сфері туризму і зміцнюють взаємну зацікавленість учасників туристичного обміну у їх розвитку. У зв'язку з цим більшість норм міжнародного права в галузі туризму було прийнято на міжнародних конференціях і нарадах по туризму.

3. Запропоновано визначення поняття «синергетичного гістерезису» як процесу, який вивчає зв'язки між елементами структури та охоплює тимчасову зміну одного фактора, що викликає тривалу зміну іншого і забезпечує безперервну, стабільну, взаємозалежну циркуляцію дисипативних систем, при якій сумарний синергетичний ефект перевищує дію, що здійснюється кожним елементом окремо. Розглянуто теоретичні аспекти синергетичного гістерезису як інноваційного явища в екотуристичній інфраструктурі. Доведено що, використання синергетичного гістерезису для функціонування підприємств задіяних в туристичній інфраструктурі надасть можливість розглянути основу взаємодії дисипативних систем в економічному аспекті, що в свою чергу дозволить більш ретельно та детально визначити причини негативних тенденцій.

4. Визначено методичний підхід щодо стимулювання розвитку екотуристичної інфраструктури шляхом застосування податкової знижки для підприємств в разі досягнення відповідного рівня охорони природно-ресурсного потенціалу порівняно з попереднім або базовим періодом, а також застосування податкового кредиту, що вираховується безпосередньо із суми податку на прибуток. На відміну від податкової знижки, яка скорочує базу оподаткування, податковий кредит передбачає компенсацію відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку в результаті загального зростання прибутку.

5. Розглянуто екологічні проблеми Дніпропетровської області щодо перспектив розвитку екотуризму, які, в свою чергу, вимагають комплексного підходу до взаємопов'язаних заходів (правових, економічних, екологічних, організаційно-технічних, освітньо-виховних), що спонукають до дбайливого використання природноохоронних ресурсів. Таким чином, створення та / або розширення заповідних територій загальнодержавного та місцевого значень можемо назвати не лише основним, але і найбільш ефективним механізмом в процесі охорони природних екосистем, унікальних природних територій, ландшафтів та рідкісних видів рослин і тварин. До основних джерел забруднення повітря в Дніпропетровському регіоні належать наступні сфери діяльності: гірничо-металургійна, хімічна, паливно-енергетична, транспорту, сільськогосподарська.

6. Надано пропозиції щодо удосконалення основних інституційних засад, які забезпечать створення й належне функціонування екотуристичної інфраструктури. Зокрема, по-перше, внести правки в у Закони України «Про туризм» і «Про особисте селянське господарство» слід включити організаційне, інформаційне, маркетингове і фінансове забезпечення розвитку екотуристичної інфраструктури, яка б відповідала європейським стандартам та прийняття Закону України «Про сільський зелений туризм», регламентуючи основні засади державної політики в туристичній сфері, який передбачає процес розробки та затвердження Державної програми сприяння розвитку сільського зеленого туризму, в якій слід прописати інституційні механізми створення й розвитку екотуристичної інфраструктури, по-третє, внесення змін та доповнень до Стратегій розвитку регіонів і Планів заходів з

їх реалізацій у частині формування екотуристичної інфраструктури на інноваційних засадах, враховуючи їх специфічні особливості.

7. Удосконалено методичний підхід щодо класифікації розвитку інфраструктури основних курортів регіону, що на відмінно від існуючої дозволяє визначити проблемні аспекти інфраструктурного розвитку та сформувані основні стратегічні напрями щодо покращення функціонування санаторно-курортного туризму. Визначено основні стратегічні шляхи покращення функціонування закладів на ринку санаторно-курортних послуг, а саме: за умови зменшення завантаженості закладів санаторно-курортного туризму використовувати стратегію кардинальних змін; у випадку, коли діяльність закладів санаторно-курортного туризму спрямована на підтримку повільного рівня зростання за несприятливих зовнішніх умов використовувати стратегію збереження зростання; у разі утримання досягнутого рівня, коли заклади санаторно-курортного туризму мають у своєму розпорядженні лише обмежений асортимент нових продуктів чи послуг – стратегію досягнутого зростання; якщо заклади санаторно-курортного туризму орієнтуються виключно на визначений сегмент ринку – стратегію вибіркового зростання.

8. Обґрунтовано методичні підходи щодо розширення заповідних територій регіонів, де екологічний туризм може розвиватися в заказниках, які займають найбільшу питому вагу в структурі природно-заповідного фонду України загальнодержавного та місцевого значень, при відвідуванні пам'яток природи, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва та ботанічних садів, що цілком можливо розглядати як ефективне функціонування елементів екотуристичної інфраструктури. Вивчаючи документи було запропоновано збільшити площі природно-заповідного фонду Дніпропетровщини на 12% до 2031 року, а саме на: 5 об'єктів рекультивованих та відновлених земель; 4 об'єкти штучних водойм та 23 об'єктів геологічної спадщини екомережі області. Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду стане основою для формування екологічного каркасу регіону, сприятиме розвитку організованих форм рекреації і туризму, екологічної освіти, збереженню традиційних форм раціонального природокористування і сталого розвитку природно-територіального комплексу.

9. Запропоновано напрями популяризації сільського зеленого туризму, що на відміну від існуючих передбачають приділення значної уваги виробництву та переробці органічної продукції (екопродукції) та участі туристів безпосередньо в даних процесах. Позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села має комплексний, системний характер, оскільки сприяє розширенню зайнятості сільського населення, стимулює благоустрій сільських поселень. Розвиток сільського зеленого туризму вимагає значного обсягу інвестицій, особливо в розвиток сфери гостинності, на екологічні та реставраційні програми, що вказують на зв'язок туризму з іншими галузями економіки, його залежність від загального рівня економічного розвитку країни. Разом з тим, розвиток

сільського зеленого туризму стимулює розвиток економіки, забезпечує мультиплікаційний ефект, особливо відчутний в сфері зайнятості.

10. Визначено економічну сутність поняття «туристична мотивація», як сукупність потреб, які впливають на людину в процесі участі у туристичній діяльності та виступають центральним фактором у процесі прийняття рішень. Вивчення мотивації дозволяє зрозуміти вибір, уподобання та потреби туриста. Щодо вибору осередку екологічного туризму, туристи мають різні причини відвідувати ті чи інші місця. Основними мотиваціями для екотуристів є спостереження та оцінювання природних особливостей, фізична активність та зустрічі з людьми за подібними інтересами, задоволення рекреаційних потреб, навчання в конкретних сферах, або втеча, розслаблення, зміцнення стосунків та саморозвиток. Релаксація в природному навколишньому середовищі є найважливішою. Вивчаючи найважливіші мотивації для екотуристів в Україні доцільно поділити ці мотивації на чотири групи: культурно-просвітницька діяльність, природа, соціальні заходи, спортивні та оздоровчі заходи.

11. Проведено оцінку впливу факторів макросередовища на діяльність об'єктів екотуристичної інфраструктури, де за результатами дослідження встановлено значний вплив факторів: економічних, що обумовлено співвідношенням попиту і пропозиції, доходами та цінами на туристичні послуги, що склалися на ринку; демографічних, що обумовлено міграцією населення, перевищенням рівня смертності над рівнем народжуваності, змінами складу сім'ї, що негативно впливає на поведінку і смаки туристів; політико-правових, які формують інституційне середовище екотуристичної інфраструктури, створюють умови для розвитку ринково-конкурентної сфери діяльності для суб'єктів туристичного ринку; природно-екологічних, які охоплюють кліматичні умови, використання природних ресурсів та заходи з охорони навколишнього середовища.

12. Надано пропозиції щодо проведення постійних маркетингових досліджень у сфері екотуристичної інфраструктури, які передбачають збір інформації шляхом соціологічних досліджень громадської думки, вивчення позицій місцевого населення і туристів, формування громадських об'єднань задля виявлення актуальних потреб щодо можливостей розвитку екотуристичної інфраструктури регіону. Розвиток екотуристичної діяльності в громадах Дніпропетровській області вимагає створення конкурентоспроможного локального туристичного продукту та формування його іміджу за допомогою використання комунікаційно-інформаційного простору та маркетингових інструментів задля підтримки об'єктів екотуристичної інфраструктури. У результаті аналізу наукових джерел та власних досліджень виявлено сукупність бар'єрів, які стримують формування й розвиток регіональної екотуристичної інфраструктури у Дніпропетровській області.

13. Запропоновано регіонально-інноваційну модель розвитку екотуристичної інфраструктури, яка передбачає: партнерські взаємовідносини між усіма учасниками: центральними органами влади,

регіональними органами влади, органами місцевого самоврядування (селищні ради, територіальні громади), громадськими організаціями, науковими установами, закладами вищої освіти, регіональним інноваційним центром, стартап-інкубаторами, суб'єктами малого бізнесу в сфері сільського (зеленого) туризму, споживачами екотуристичних послуг; координацію зусиль центральних органів влади, регіональної влади із органами місцевого самоврядування; науково-організаційне забезпечення довгострокових програм розвитку екотуризму; розроблення й реалізацію концепції маркетингу; реалізацію інноваційних програм та інфраструктурних проєктів з розвитку екотуристичної діяльності; створення сучасної системи інформаційного забезпечення; розроблення механізму фінансового забезпечення, який полягатиме у застосуванні різних інструментів фінансування: державно-приватне партнерство; пільгове кредитування; краудфандінг; венчурне інвестування; грантові програми; міжнародну технічну допомогу; кошти міжнародних фондів тощо.

14. Обґрунтовано наявність взаємозв'язків між динамічними можливостями в системі функціонування екотуристичних підприємств, що становлять кластер екотуристичної інфраструктури в регіоні. Це дозволить визначити симбіоз екотуристичних підприємств та місцевих громад у розвитку екотуристичної інфраструктури. За даними проведеного дослідження було сформовано 3 кластери. До Кластеру 1 відносилися респонденти, які обрали позицію «численні мотиви», де було виявлено трохи більше жінок, ніж чоловіків у віці від 20 до 29 років, третина респондентів мали вищу освітою або середньою освітою, що робить критерій з найвищим рівнем середньої освіти по відношенню до інших. До Кластеру 2 відносився сегмент людей, що за мотивами обрали позицію «винагорода та втеча». Цей кластер мав: удвічі більшу частку жінок, ніж чоловіків; високий відсоток респондентів у віці від 20 до 29 років; найвищий відсоток молоді університетською освітою по відношенню до інших кластерів. Респонденти Кластеру 3 обрали «природну» позицію, в якій більше чоловіків, ніж жінок; члени цього кластеру у віці від 20 до 29 років, високий відсоток має університетську освіту.

15. Сформовано методичні підходи щодо просування та комерціалізації екотуристичної інфраструктури шляхом створення популяризаційного медіа-контенту про нові можливості відпочинку, проведення освітницько-просвітницьких заходів, розроблення бренду виокремлених територій, що дозволить суб'єктам екотуристичної інфраструктури охопити найбільший сегмент потенційних туристів. Запропоновано: забезпечити місцеве населення професійною підготовкою та навичками для виробництва продукції; заохочувати жителів сільських місцевостей надавати послуги з екологічного туризму; багатства за допомогою екотуризму; функціонування урядової системи моніторингу задля встановлення та уникнення потенційних негативних наслідків на довкілля та культуру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографії:

1. Безугла Л.С. Формування та розвиток екотуристичної інфраструктури. Харків: Смугаста типографія, 2020. 320 с.

Розділи в монографіях:

2. Безугла Л.С. Основні шляхи реалізації регулятивної політики держави та побудова системи комплексу стратегічних заходів щодо розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Управління інноваційною, інвестиційною та економічною діяльністю інтегрованих об'єднань та підприємств. Колективна монографія*»: Дніпропетровськ. Національна металургійна академія України, 2016. С.33-43

3. Безугла Л.С. Інноваційний розвиток системи екотуризму на засадах функціонування бізнесу. *Бізнес-моделі розвитку національної економіки та підприємницьких структур: сучасні реалії та перспективи: монографія з міжнародною участю. Колективна монографія / за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро: Журфонд, 2018. С.296-305*

4. Безугла Л.С. Потенціал розвитку екотуризму за соціально-економічними критеріями. *Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку суб'єктів національного господарства. Колективна монографія / за ред. Л.М. Савчук, А.В. Череп. Дніпро: Журфонд. 2019. С. 359-367*

5. **Безугла Л.С.**, Воловик Д.В. Перспективи розвитку туризму на внутрішньому та зовнішньому ринках України. *Управління соціально-економічним розвитком країни, регіону, підприємства в умовах кризи (фінансова, аграрна галузі та невиробнича сфера). Колективна монографія / за ред. Л.М. Савчук. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2019. С.390-398.*

6. **Bezuhla L.**, Demchuk N. Development strategy of ecotourism enterprises as a factor of increasing their competitiveness. *Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities. Collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. / Higher School of Social and Economic. Przewosk: WSSG, 2019. Vol.2. p. 289-297*

7. Безугла Л.С. Соціально-економічний та соціально-культурний ефект від розвитку підприємств екотуризму. *Інноваційно-інформаційні процеси у маркетингу. Колективна монографія / за ред. Л.М. Савчук, М.О. Багорка. Дніпро : Журфонд, 2019, С.217-226.*

8. Юрченко Н.І., Кадирус І.Г., **Безугла Л.С.** Основні аспекти системи оподаткування туристичної галузі України. *Інституціональна трансформація розвитку економіки України. Колективна монографія / за заг. ред. О.Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика». 2019. С.254-267.*

9. Безугла Л.С. Сільський зелений туризм: тенденції розвитку національного туристичного бізнесу. *Сучасні підходи до соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку суб'єктів національного господарства*. Колективна монографія / з ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро : Пороги, 2020. С. 157-166

10. Безугла Л.С. Особливості маркетингової діяльності у сфері туристичних послуг. *Існуюча практика та новітні тенденції в управлінні суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм*. Колективна монографія / за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2020. С. 515-523

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

11. **Безугла Л.С.**, Воловик Д.В. Концептуальні засади діяльності туристичних підприємств в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019, № 25. С.20-23. (особистий внесок: визначено, що основними умовами для ефективного розвитку туристичних підприємств повинні бути: стабільна державна економічна й соціальна політика; пільговий податковий режим; розвинута інфраструктура; гнучкий ринковий механізм участі туризму в глобалізаційних процесах).

12. Безугла Л.С. Стратегія розвитку підприємств екотуризму як фактор підвищення їх конкурентоспособності. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2019, № 3(76). Том 24. С.63-67.

13. Безугла Л.С. Соціально-економічні аспекти розвитку підприємств санаторно-курортного туризму в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: «Економіка і управління»*. 2019, Том 30 (69). №3. С.67-74.

14. Демчук Н.І., **Безугла Л.С.** Синергетичний гістерезис як інноваційне явище в економіці підприємництва. *Національний авіаційний університет «Проблеми системного підходу в економіці»*. 2019, випуск 3 (71). С.192-198. (особистий внесок: доведено що, використання синергетичного гістерезису для функціонування підприємств надасть можливість розглянути основу взаємодії дисипативних систем з боку економіки, що в свою чергу дозволить більш ретельно та детально дослідити причини виникнення ситуацій).

15. **Безугла Л.С.**, Демчук Н.І. Соціально-економічні аспекти і передумови розвитку підприємств галузі екотуризму. *Журнал «Агросвіт»*. 2019, №18, С.24-28 (особистий внесок: доведено, що екотуризм є однією з основних складових соціально-економічного розвитку місцевих спільнот).

16. **Безугла Л.С.**, Юрченко Н.І. Особливості формування дефініцій «конкурентоспроможність» та «конкурентоспроможність підприємства». *«Збірник наукових праць Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова»* 2019, №3 (477), С.58-62 (особистий внесок: визначено напрями глибини дефініції «конкурентоспроможність підприємства»,

зазначено складові елементи потенційної конкурентоспроможності підприємства).

17. **Безугла Л. С.**, Онищенко А. І., Шадріна Д. В. Формування маркетингової діяльності на ринку туристичних послуг. *Електронний журнал Ефективна економіка*. 2020, № 1 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7600> (електронне видання) (особистий внесок: розглянуто поняття «маркетингова діяльність на ринку туристичних послуг», згідно якого встановлено, що цілі туристичних підприємств повинні реалізовуватися за рахунок якісного задоволення потреб клієнтів в досить тривалому часовому проміжку).

18. **Безугла Л.С.**, Ільченко Т.В. Аналіз екотуристичної інфраструктури та формування її складових елементів. *Підприємництво та інновації*. 11/2020, С.203-208 (особистий внесок: встановлено ключову мету екологічного туризму; доведено, що екотуризм відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку економіки країни; сформовано складові елементи екотуристичної інфраструктури; визначено проблемні аспекти екотуристичної інфраструктури України).

19. **Безугла Л.С.** Регіональний розвиток екотуризму на засадах функціонування природно-заповідного фонду Дніпропетровської області. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2020, №1. С. 123-132

20. **Довгаль О.В., Безугла Л.С.** Регіональна інноваційна модель розвитку екотуристичної інфраструктури. *Науковий журнал «Вісник аграрної науки Причорномор'я»*. 2020, №2 (106). С.25-34 (особистий внесок: проаналізовано й узагальнено регіональні програми на прикладі Дніпропетровської області; запропоновано регіональну інноваційну модель розвитку екотуристичної інфраструктури).

21. **Безугла Л.С.** Нормативно-правове регулювання розвитку екотуристичної інфраструктури в регіоні. *Науковий журнал «Економічний вісник Донбасу»*. 2020, № 3 (61) С.160-165

22. **Безугла Л.С.** Тенденції розвитку екотуристичної діяльності в Дніпропетровській області. *Журнал Проблеми економіки*. 2020, №3. С. 94–103.

23. **Безугла Л.С.** Синергетичний гістерезис як інноваційне явище в екотуристичній інфраструктурі. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020, № 2, С. 201-209

24. **Безугла Л.С.** Закордонний досвід становлення та розвитку екологічного туризму та можливості його використання в Україні. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2020, №2 (22). С.118-127

25. **Безугла Л.С.** Регіональні особливості розвитку екотуристичної діяльності в Україні: порівняльний аналіз. *Вісник економічної науки України*. 2020, №2 (39). С.50-57

26. Кошкалда І.В., **Безугла Л.С.** Формування привабливості екотуристичних територій та самозайнятості населення Дніпропетровської області. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2020. Випуск 6 (146). С. 17-22 (*особистий внесок: встановлено, що підвищення рівня зайнятості – одне з першочергових завдань, яке стоїть перед Дніпропетровською областю, адже його досягнення уможливить реалізацію цілого комплексу завдань сталого розвитку, визначено основні шляхи подальшого розвитку екологічного туризму на території Дніпропетровської області*).

27. Кошкалда І.В., **Безугла Л.С.** Вплив інструментів державного регулювання на розвиток екотуристичної дестинації. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 3. С. 311-319 (*особистий внесок: визначено чотири принципи сталого розвитку на основі екотуристичної дестинації, які включають - мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище, повагу до приймаючих культур, максимізацію добробуту та переваг для місцевого населення та збільшення задоволеності туристів*).

Статті в наукових фахових виданнях України:

28. Безугла Л.С. Державна підтримка малого та середнього бізнесу за допомогою організаційно-маркетингових заходів. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2014, № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3479>

29. Безугла Л.С. Формування сталого розвитку екологічного туризму в Україні. *Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство»*. Жовтень 2016, № 5. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/15.pdf

30. Безугла Л.С. Розвиток екотуризму на засадах функціонування підприємництва. *Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство»*. 2018, № 19. С. 282-286

31. Безугла Л.С. Ресурсозберігаючі технології виробництва органічної продукції запорука розвитку екологічного туризму в регіоні. *Науково-практичний журнал «Економіка та держава»*. 2019, № 3. С. 39-42.

Статті в наукових виданнях іноземних держав:

32. Olha Y. Maiboroda, **Liudmyla S. Bezuhla**, Andrii F. Gukaliuk, Viktoriia V. Shymanska, Tetiana V. Momont, Tetiana V. Ilchenko. The global value of distribution networks and logistic opportunities. *International Journal of Economics and Business Administration*. Volume VIII, Special Issue 1, 2020 pp. 227-238 (*особистий внесок: recommendations for improving the design process of the national network of transport and logistics centers have been developed.*)

33. Bezuhla L. Impact of the macro environment on the ecotourist infrastructure. *Journal «Green, Blue & Digital Economy Journal»*, 2020, Vol. 1, No. 2, pp. 33-38

У зарубіжних та вітчизняних періодичних виданнях, включених до міжнародних науково-метричних баз:

34. O.M. Kunah, O.Y. Pakhomov, A.A. Zymarioieva, N.I. Demchuk, R.M. Skupskyi, **L.S. Bezuhla**, Y.P. Vladyka. Agroeconomic and agroecological aspects of spatial variation of rye (*Secale cereal*) yields within Polesia and Forest-Steppe zone of Ukraine: The usage of geographically weighted principal components analysis. *Biosystems Diversity*. 2018. Volume 26 (4). pp. 276-285 (Scopus та WoS) (*особистий внесок: визначено співвідношення факторів та динаміки врожаю жита агроекономічного та агроекологічного характеру*).

35. O. Y. Pakhomov, O. M. Kunakh, A. V. Babchenko, M. P. Fedushko, N. I. Demchuk, **L. S. Bezuhla**, O. S. Tkachenko. Temperature effect on the temporal dynamic of terrestrial invertebrates in technosols formed after reclamation at a post-mining site in Ukrainian steppe drylands. *Biosystems Diversity*. Volume 27 (4). 2019. pp. 322-328 (Scopus та WoS) (*особистий внесок: визначено широкий набір екологічно важливих моделей, якими пояснюється видова реакція*).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

36. Безугла Л.С. Маркетингова діяльність у сфері туристичних послуг. Збірник тез III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи». Т1. Дніпропетровськ: 30-31 жовтня 2012 р. ДДАУ, 2012. С.25 –27.

37. Безугла Л.С. Організація маркетингових досліджень на туристичному ринку. Матеріали науково-практичної конференції молодих вчених і студентів «Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень» Т2. Дніпропетровськ: 17-21 лютого 2014 р. ДДАЕУ, 2014. С.4-6

38. Безугла Л.С. Маркетингова діяльність в туристичній індустрії. Матеріали науково-практичної конференції «Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи». Т2. Дніпропетровськ: 25-27 лютого 2014 р. ДДАЕУ, 2014. С. 10-11

39. Безугла Л.С. Система збуту туристичних послуг. International scientific conference from Baltic to Black sea: national models of economic systems: Proceedings of the Conference, Riga, March 25, 2016. С. 184-187

40. Безугла Л.С. Механізм управління маркетинговою діяльністю туристичного підприємства. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Інноваційний розвиток економіки: вітчизняна та світова практика. Львів: 20-21 травня 2016 р. Частина I. Громадська організація «Львівська економічна фундація», 2016. С. 57-60

41. Безугла Л.С. Особливості просування послуг у сфері туризму за допомогою маркетингових комунікацій. II Міжнародна науково-практична конференція «Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції».

Запоріжжя: 1-2 липня 2016р. Східноукраїнський інститут економіки та управління, 2016. С. 113-114

42. Bezuhla L. Key aspects of the green tourism marketing. International scientific-practical conference “Economic development strategy in terms of European integration” – Kaunas: 27th May, 2016. Aleksandras Stulginskis University, Business and rural development management institute, 2016. P. 161-162.

43. Безугла Л.С. Заходи щодо поліпшення системи просування туристичних послуг. Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України» Ужгород: 21-22 жовтня 2016 р. Ужгородський національний університет, 2016. С. 163-164.

44. Безугла Л.С. Особливості формування екологічного туризму в Україні. Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційний менеджмент природного агровиробництва в Україні» Дніпро: 10-11 листопада 2016 р. ДДАЕУ, 2016. С.91-92

45. Bezuhla L. Sustainable development of environmental tourism in Ukraine. International Scientific Conference «Economy and society: modern foundation for human development». Leipzig: October 31st, 2016. Part II Leipzig University, Germany, 2016. P. 123-124.

46. Безугла Л.С. Напрями розвитку екотуризму в Україні. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет – конференції «Маркетинг як найважливіша складова функціонування системи аграрного бізнесу». Дніпро: 25-26 жовтня 2018 р. ДДАЕУ, 2018. С.129-132

47. Безугла Л.С. Перспективи розвитку екотуризму на засадах функціонування бізнес-середовища. Збірник тез IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи». Том 2 Дніпро. 25-26 жовтня 2018 р. ДДАЕУ, 2018. С. 104-106

48. Безугла Л.С. Загальні принципи розвитку екотуризму на засадах функціонування підприємств. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю». Полтава: 26 жовтня 2018 р. ПДАА, 2018. С. 397-399

49. Безугла Л.С. Стратегічне управління розвитком системи екотуризму в умовах глобалізації. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації» Том 2 Дніпро: 07-09 листопада 2018 р. ДДАЕУ, 2018. С.8-10

50. Демчук Н.І., **Безугла Л.С.** Основні аспекти розвитку екотуризму за принципами екологічного маркетингу. Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні наукові погляди на економічні механізми стимулювання соціально-економічного розвитку». Ужгород: 16 лютого 2019 р. Видавничий дім «Гельветика», 2019. Ч.1. С. 85-87 (*особистий внесок: досліджено принципи екологічного маркетингу*).

51. Безугла Л.С. Маркетингові інструменти формування конкурентних переваг в системі екотуристичної галузі. X Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та студентів «Маркетингове управління конкурентоспроможністю в умовах глобальних викликів». Дніпро: 28 березня 2019 р. Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С.42

52. **Bezuhla L. S.**, Demchuk N. I. Influencing ecotourism factors on socio-economic conditions of the population. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах». 11-12 квітня 2019 р. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2019. С. 132-133 (*особистий внесок: охарактеризовано соціально-економічні умови розвитку екотуризму*).

53. Безугла Л.С. Виробництво органічної продукції за рахунок стрімкого розвитку та популярності екологічного туризму. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку світової економіки: нові виклики та проблеми» 19 квітня 2019 р. / за ред. Деркач Т.В., Кобилянської А.В. Одеса: МГУ, 2019. С. 105-107

54. Демчук Н.І., **Безугла Л.С.** Фінансове забезпечення та оподаткування санаторно-курортних підприємств України. Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції». Харків. 28 травня 2019 року С.235-238. (*особистий внесок: охарактеризовано систему оподаткування санаторно-курортних підприємств*).

55. Безугла Л.С. Розвиток сільського та агротуризму як запорука функціонування екологічного туризму. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Маркетинг як найважливіша складова функціонування системи аграрного бізнесу». Дніпро: 24-25 жовтня 2019 р. ДДАЕУ. 2019. С.125-128

56. Безугла Л.С. Основи функціонування зеленого туризму в Україні. Тези II Міжнародної науково-практичної конференції «Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства» 6-8 листопада 2019 року. м. Житомир, 2019. С.35-37

57. Безугла Л.С. Формування туристичної інфраструктури в умовах сталого розвитку. Матеріали II науково-практичної конференції «Сучасні наукові погляди на економічний розвиток країни». м. Хмельницький: 21-22 лютого 2020 р. Херсон: Видавництво «Молодий вчений». 2020. С.30-33

58. Безугла Л.С. Передумови розвитку екотуризму в сучасному суспільстві. XI Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи». ДДАЕУ. 29-30 жовтня 2020 р. С.18-19.

59. Безугла Л.С. Вплив інфраструктури сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села. Матеріали науково-практичної конференції «Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи». м. Дніпро ДДАЕУ. 25-28 лютого 2020 р. С. 102-104.

60. Безугла Л.С. Функціонування сільських територій в умовах сталого розвитку. Міжнародна науково-практична конференція «Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: міжнародний та національний вимір». Київ, Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління. 4 грудня 2020 р. С. 90-92.

61. Bezuhla L. The main aspects of the ecotourism activities development. XVI Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених «Majesty of Marketing». Дніпро, НТУ «Дніпровська політехніка». 10 грудня 2020 р. С.23-25

62. Безугла Л.С. Правові аспекти розвитку екотуристичної інфраструктури в Україні. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Перспективи розвитку територій: теорія і практика». Харків : 19-20 листопада 2020р. ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2020. С.12-15

63. Безугла Л.С. Стратегічні напрями розвитку екотуристичної діяльності в Дніпропетровській області. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Маркетинг як найважливіша складова функціонування системи аграрного бізнесу». Дніпро: 26-27 жовтня 2020 р. ДДАЕУ. 2020. С.125-128

АНОТАЦІЯ

Безугла Л.С. Регіонально-інноваційна модель розвитку екотуристичної інфраструктури. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2021.

В дисертаційній роботі запропоновано обґрунтування теоретико-методологічних, методичних та прикладних засад, а також розробка практичних рекомендацій щодо формування та функціонування регіональної моделі розвитку екотуристичної інфраструктури регіону.

Авторкою вперше сформульовано поняття «синергетичного гістерезису» та доведено що, його використання для функціонування підприємств задіяних в туристичній інфраструктурі надасть можливість розглянути основу взаємодії дисипативних систем в економічному аспекті, що в свою чергу дозволить більш ретельно та детально визначити причини негативних тенденцій. Обґрунтовано симбіоз екотуристичних підприємств та місцевих громад у розвитку екотуристичної інфраструктури. Запропоновано регіонально-інноваційну модель розвитку екотуристичної інфраструктури, впровадження якої сприятиме зростанню доходів сільського населення, збільшенню обсягів надходжень до місцевих бюджетів, скороченню рівня безробіття за рахунок створення додаткових робочих місць, активізації розвитку малого підприємництва в регіоні та державно-приватного партнерства на основі залучення приватних інвестицій.

Удосконалено методичний підхід щодо класифікації розвитку

інфраструктури основних курортів регіону. Визначено економічну сутність поняття «туристична мотивація», яке визначено як сукупність потреб, які впливають на людину в процесі участі у туристичній діяльності та виступають центральним фактором у процесі прийняття рішень. Сформовано методичні підходи просування та комерціалізації екотуристичної інфраструктури. Визначено методичний підхід щодо стимулювання розвитку екотуристичної інфраструктури шляхом застосування податкової знижки. Запропоновані напрями популяризації сільського зеленого туризму.

В дисертаційній роботі дістали подальший розвиток методичні підходи щодо розширення заповідних територій регіонів, дефініція «екотуристична інфраструктура», що передбачає кооперацію суб'єктів підприємництва та об'єктів екотуристичного значення, які забезпечують функціонування екотуристичної діяльності та регулюють рух матеріальних, фінансових, духовних та інформаційних потоків між ними. Крім того, надано пропозиції щодо удосконалення основних інституційних засад, які забезпечать створення й належне функціонування екотуристичної інфраструктури за рахунок проведення постійних маркетингових досліджень у сфері екотуристичної інфраструктури та щодо активізації співпраці між органами влади, інвесторами, бізнес-структурами, закладами освіти, науковими установами з урахуванням закордонного досвіду, що дозволить визначити екотуристичну діяльність регіону більш конкурентоспроможною. Охарактеризовано вплив факторів макросередовища на діяльність об'єктів екотуристичної інфраструктури.

Ключові слова: екологічний туризм, екотуристична інфраструктура, синергетичний гістерезис, сільський зелений туризм, туристична привабливість територій.

ANNOTATION

Bezuhla L.S. Regional-innovative model of ecotourism infrastructure development. - Manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Economics, specialty 08.00.05 - Development of productive porces and regional economy. - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2021.

In the dissertation work, the substantiation of the theoretical, methodological, methodological and applied foundations is proposed, as well as the development of practical recommendations for the formation and functioning of a regional model for the development of the ecotourism infrastructure of the region.

The author was the first to formulate the concept of "synergistic hysteresis" and proved that its use for the functioning of enterprises involved in the tourism infrastructure will allow us to consider the basis of the interaction of dissipative systems in the economic aspect, which in turn will allow to more thoroughly and in detail determine the causes of negative trends. The symbiosis of ecotourism enterprises and local communities in the development of ecotourism infrastructure

has been substantiated. A regional innovative model for the development of ecotourism infrastructure has been proposed, the introduction of which will contribute to the growth of incomes of the rural population, an increase in revenues to local budgets, a reduction in the unemployment rate by creating additional jobs, enhancing the development of small business in the region and public-private partnership based investment.

The methodological approach to the classification of the infrastructure development of the main resorts of the region has been improved. The economic essence of the concept of "tourist motivation" is determined, which characterizes the totality of needs that affect a person in the process of participating in tourist activities and act as a central factor in the decision-making process. Methodical approaches to the promotion and commercialization of ecotourism infrastructure have been formed. The methodological approach to stimulate the development of ecotourism infrastructure by applying a tax discount has been determined. The directions of popularization of rural green tourism are proposed.

The dissertation work further developed methodological approaches to expanding the protected areas of the regions, the definition of "ecotourism infrastructure", which provides for the collaboration of business entities and objects of ecotourism value, ensuring the functioning of ecotourism activities and regulating the movement of material, financial, spiritual and information flows between them. In addition, proposals were made to improve the basic institutional frameworks that will ensure the creation and proper functioning of ecotourism infrastructure through ongoing marketing research in the field of ecotourism activities and to enhance cooperation between authorities, investors, business structures, educational institutions, scientific institutions, taking into account foreign experience, which will make it possible to determine the ecotourism infrastructure of the region as more competitive. The influence of macroenvironmental factors on the activities of ecotourism infrastructure objects is characterized.

Key words: ecological tourism, ecotourism infrastructure, synergistic hysteresis, rural green tourism, tourist attractiveness of territories.

Підписано до друку 2.02.2021 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 103. Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів
ФОП Попова Н.М., м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61